

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Andra Kammaren. N:o 44.

Tisdagen den 25 April.

Kl. 10 f. m.

## § 1.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 9 (i samlingen N:o 36); och

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 12 (i samlingen N:o 37).

## § 2.

Fortsattes den i gårdagens aftonsammanträde började öfverläggningen rörande *punkten 26* i Stats-Utskottets utlåtande N:o 19, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Ordet lemnades till

Herr Anders Svensson, hvilken anförde: Då denna fråga, enligt min föreställning, står i nära sammanhang med frågan om vårt lands försvar i sin helhet och jag har den uppfattning, att denna fråga har kommit in på ett origtigt spår, ett spår som icke kan leda till dess lyckliga lösning, som äfven jag önskar, ber jag att, på samma gång jag yttrar mig om den nu föreliggande frågan, få göra några erinringar beträffande landtförsvafrågans behandling.

Då regeringen vid förleden riksdag framlade sitt arméorganisationsförslag och detsamma inom denna Kammare diskuterades, framgick af diskussionen tydligt och klart, att högst få af denna Kammares ledamöter obetingadt gillade sagda förslag, men under diskussionens lopp framställdes af en ledamot i denna Kammare, Herr Ola Jönsson, ett förslag till beslut, som af flere gillades och som af mig fullkomligt delades. Detta lydde så: "Att Riksdagen ville i underdånig skrivelse anhålla det Kongl. Maj:t behagade, i sammanhang med förslag om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande och fullständigt öfver-

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

gångsförslag, för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt hufvudsakligen på det nu meddelade förslagets grunder, men med skäligen ersättning af staten åt dem, som ingå vid specialvapnen, samt med nedsatt öfningstid för till infanteriet hörande värnpligtige.“ Herr Krigsministern, interPELLERAD derom, huruvida han ansåg, att på dessa grunder ett fortsatt arbete i försvarsfrågan vore möjligt, gaf härtill ett jakande svar. Men en af Kammarens ledamöter, en högt stående militär, en man, som deltagit i den komité, som granskat det förslag, som framlades af Kongl. Maj:t, uttalade den bestämda mening, att den öfningstid, som, enligt det Kongl. förslaget, fordrades, icke kunde det ringaste nedprutas.

Nu hafva vi emellertid i år hört af Hans Maj:t Konungens trontal, att han ämnar till en kommande Riksdag framlägga ett nytt förslag till arméorganisation, hufvudsakligen fotadt på samma grunder som det sist framlagda förslaget. Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har äfven i sitt anförande till statsrådsprotokollet för den 10 Januari innevarande år yttrat följande ord, hvilka jag tager mig friheten att uppläsa: “Riksdagens tvekan att pålägga nationen de offer, ett verkligt tillfredsställande försvar kräfver, syntes, att döma af de fleste talarnes anföranden under den långa och genomgående diskussion, som detta utomordentligt viktiga ämne framkallade, visserligen icke hafva sin grund i något tvifvel om nationens uppfattning af sin skyldighet att i farans stund vara allmänt pliktig till försvar af hem och härd, utan härleda sig dels från farhågan att behovet, beskaffenheten och tidslängden af de militära öfningar och offer i öfrigt, som under freden erfordras för att vid kriget vara värnpligten vuxen, icke så inträngt i folkmedvetandet, att tiden för stegets fulla uttagande i denna riktning ännu vore inne, dels ock derifrån att det framställda förslaget endast omfattade försvarsorganisationen sådan den för att betrygga vårt oberoende måste blifva, icke fullständigt anvisade vare sig den vägledning till målet — det förslag till öfvergång — som skulle bilda kedjan emellan det gamla och det nya, eller en finansplan, ådagaläggande möjligheten för svenska folket att äfven i ekonomiskt afseende förmå draga de bördor den nya organisationen betingar.“ Herr Statsrådet har här uttalat en stor och allvarlig sanning, då han sagt, att insigten om nödvändigheten af de fordringar på offervillighet, som erfordras för bildande af en ren värnpligtsarmé, ännu icke så inträngt i folkmedvetandet, att tiden kan vara inne att i detta fall taga steget fullt ut. Detta är en obestriddlig sanning. Men icke desto mindre tillstyrker Herr Statsrådet Hans Maj:t Konungen att framlägga ett förslag, fotadt på samma grunder som det nyss förut framlagda förslaget. Jag beklagar denna Herr Statsrådets tillstyrkan, jag beklagar den, emedan den, efter mitt förmenande, omöjligen kan leda till det mål, hvartill vi alla sträfva, nemligen att ordna vårt försvar på ett tillfredsställande sätt. För att deruti lyckas, låtom oss taga hänsyn till våra geografiska, nationela samt för oss i öfrigt egendomliga förhållanden, och dertill räkna jag i första rummet, att vi efter måttet af våra krafter och tillgångar utveckla och stärka vårt sjöförsvar.

Jag skulle alltså, för min del, gerna hafva velat biträda det nu framlagda förslaget, såvida det icke hade erfordrats så lång tid för att

genomföra detsamma, ty jag kan omöjligt gå in på att ett anslag fastläses för så lång tid som 12 år.

I öfrigt skulle jag dock vilja tillstyrka, att man lemnade regeringen fria händer att bestämma, af hvilken cert den ansåge lämpligast att bygga dessa fartyg. När vi gjort början härmed, hade vi åtminstone utträttat något för saken, och då det sedermera en gång ifrågakommer att ordna vårt landtförsvar, låtom oss bygga äfven detta på grundvalen af våra nationela förhållanden, det vill säga på en fast stam med utsträckt öfningstid för beväringen.

Jag vet nog, att man mot detta mitt yttrande kan invända, att regeringen redan en gång förut, vid 1871 års riksdag, framlagt ett sådant förslag, med den indelta armén såsom stamtrupp och med utsträckt öfningstid för beväringen, men att detta förslag då afslogs af Riksdagen. Ja, detta är nog en sanning, men låtom oss också betänka, hvarför detta förslag då föll. Det föll icke till följd af dess militära brister eller derföre att dess antagande skulle medföra större uppoffringar än nationen kunde bära, utan det föll, mine herrar, derföre att rust- och rothållarne då ansågo, likasom de ännu i dag anse för en orättvisa, att de ensamma skola underhålla stamtruppen och på samma gång äfven deltaga i kostnaderna för de utsträckta öfningarne för beväringen samt för öfrigt i alla andra kostnader för armén, som landets väl kräfver.

Jag har föreställt mig, och detta har sedermera vunnit erkännande i allt mer och mer vidgade kretsar, att, om Kongl. Maj:t änyo en gång skulle framlägga ett arméförslag, grundadt på en fast stamtrupp och med utsträckta öfningar för beväringen, samt att utgifterna för detsamma ställdes så, att alla burgna samhällsmedlemmar dertill fingo bidra lika, så skulle det få ett helt annat emottagande än förra gången samt ega kraft att kring sig samla en majoritet. Jag vet väl, att det kan vara förenadt med vissa svårigheter att nu åter framlägga ett sådant härordningsförslag, men icke kan detta likväl vara någon gordisk knut, som det är omöjligt att upplösa, utan som måste afhuggas.

Hvad nu angår det yrkande jag ämnat göra, kån jag, såsom jag redan förut nämnt, icke biträda det af regeringen nu framlagda förslaget, emedan jag anser tiden för dess genomförande alldeles för lång, då man ju icke på förhand vet hvad som kan hända under tolf år, men i afseende å beloppet och friheten för regeringen att bygga fartyg efter den cert, den anser lämpligast, skulle jag dock vilja gå in på detsamma. Stats-Utskottet har icke kunnat tillstyrka detta förslag, och jag vill icke derför klundra Utskottet, men deremot måste jag på det högsta ogilla de åsigter Utskottet dervid uttalat angående sjöförsvarsplanens pröfning först i sammanhang med "fullständigt förslag till landtförsvarets ordnande". Att sammanbinda den ena efter den andra af våra största och viktigaste frågor med hvarandra kan ju omöjligen bidra till en lycklig lösning utaf någon af dem. Likaså kan jag ej gilla hvad Utskottet yttrar i slutet af sin motivering derom, att medel endast borde anvisas, som vore tillräckliga för fortsatt anskaffning af sådan sjökrigsmateriel, "hvars behöflighet och lämplighet för vårt land redan vunnit erkännande".

Ja, kan det vara klokt eller rätt, att i vår tid, då den ena uppfinningen afföser den andra, hålla fast vid och säga, att det är endast

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till sådant vi böra bygga, som för flera år sedan ansågs dugligt? Deremot byggande af vill jag för min del protestera.

krigsfartyg.  
(Forts.)

Jag har nu icke något bestämdt yrkande att framställa. Jag är dock för min del benägen att biträda antingen Friherre Skogmans eller Herr Nordenfelts reservation och förbehåller mig att, sedan jag under diskussionens lopp erfarit, hvilkendera må hafva största utsigt till framgång, få närmare formulera mitt votum.

Herr Casparsson: Det finnes två frågor, hvilka jag under min riksdagsmannatid aldrig vågat under diskussionen beröra, nemligen bränvinet och femte hufvudtiteln. Jag har hittills helst hållit mig på det torra och då jag nu gifver mig ut på det våta elementet, skall det ske med mycken försigtighet. Jag skall hvarken tala om rammar eller baggar eller hvad allt de heta dessa moderna sjöodjur, utan jag vill helt enkelt hålla mig till den uppslagsända, som Stats-Utskottet i sitt utlåtande stuckit ut. Beträffande sjelfva det sceniska arrangementet af Stats-Utskottets utlåtande, kan jag icke underlåta att fästa mig vid den omständigheten, att sjelfva den så kallade klämman förekommer på sidan 23, under det motiveringen derför återfinnes på sidan 2. Jag skall bedja att något litet få skärskåda dessa motiv. Utskottet är i början vid synbarligen godt lynne och säger, beträffande den Kongl. propositionen, att "det alltid måste betraktas såsom en synnerlig fördel, att vid pröfningen af hithörande anslagsfrågor Riksdagen har full kännedom ej mindre om det mål, på hvars ernående sträfvandena ansetts böra riktas, än äfven om sjelfva grunddragen af den plan, som för fullföljden af dessa sträfvanden blifvit uppgjord". Så till vida är allt soligt och klart och lugnt. Utskottet yttrar vidare, "att den nu framlagda planen utgår från den förutsättning, att vår sjökrigsmateriel endast bör afse kustförsvaret, ställer denna plan i öfverensstämmelse med de åsichter, som af sist församlade Riksdag i detta ämne uttalats." Så kommer der ett "men", och då mulnar plötsligt horisonten, den mulnar sedermera mer och mer, i slutet af betänkandet börjar åskan gå och i 26 punkten slår blixten ner i det Kongl. förslaget, ty det slut, hvartill Utskottet kommer, är i sjelfva verket ett underkännande af den framlagda planen, om hvilken Utskottet förut sagt, att det syntes Utskottet, "som borde Riksdagen för närvarande icke ingå i närmare pröfning af densamma". Då jag läste detta, tänkte jag strax: här står aldrig rätt till; här måste "kompromissen" hafva varit framme; ty så snart premisserna och konklusionen peka åt skilda håll, misstänker jag alltid kompromissen, emedan, så snart den varit framme, det alltid plägar gå på sned med logiken. Och då jag läser de utlåtandet vidfogade reservationerna finner jag också helt öppet uttaladt, att kompromissen verkligen haft sitt spel med i saken. Det är besynnerligt, mine herrar, med denna kompromiss. Så vidt jag vet, finnes det endast två statsmakter i Sverige, men denna kompromiss synes nästan vilja blifva den tredje. Här säger nu Utskottet, att vi för denna frågas lösning måste veta, huru landtförsvaret kommer att ordnas. Med detta ordnande af landtförsvaret har man först sammanknutit frågan om grundskatternas afskrifning, sedermera frågan om bergverkstiondens borttagande; vid denna riksdag togs äfven krigshofrätten med i släptåg och nu slutligen

sjöförsvaret. Den sista kombinationen synes mig verkligen vara den mest berättigade. Huru man nu skall kunna lösa dessa fem frågor på en gång, begriper jag för min del icke; men detta blir i alla händelser icke min, utan Stats-Utskottets sak.

Jag vill, som sagdt, begagna den uppslagsända, som Stats-Utskottet stuckit ut och hålla mig till denna kombination af landt- och sjöförsvarsfrågorna.

Utskottet har här sagt, att man skulle afvakta den utredning, som i detta fall kan komma att ske; och dertill kan nog vara skäl. Men det finnes en metod, som kallas den komparativa och som mer och mer gör sig gällande inom forskningens olika områden. Jag har använt denna metod för att för mig sjelf klargöra frågan och jag skall taga mig friheten delgifva resultatet. Man har förebrått mig, att jag ibland söker anslå känslan. Jag skall nu fullkomligt hålla mig på det realistiska området och tala ett rent sifferspråk, ehuru jag medgifver, att det kan vara ledsamt nog att åhöra ett sifferföredrag. Jag har sökt upplysningar i Almanach de Gotha och på ort, som vederbör, gjort förfrågan, huruvida dessa siffror i allmänhet kunna anses vara så tillförlitliga, att de anständigtvis kunna i en offentlig diskussion åberopas, samt vunnit den upplysningen, att de i allmänhet hemtas ur officiella källor och derföre pläga hafva ett godt vitsord inom statistiken. Jag har sökt inhenta försvarsbudgetens storlek i sin helhet inom de olika europeiska länderna; dess förhållande till folkmängden samt i hvad förhållande anslaget till deras sjöförsvär står till anslaget för landt-försvaret och så vidare, och jag anhåller att få meddela åtskilliga af dessa siffror.

Ser man då först till, huru kostnaderna för försvarsväsendet i olika länder ställer sig i förhållande till hvarje individ af landets folkmängd, så kommer man till det resultat, att England i detta fall står högst; der uppgår ifrågavarande kostnad till 14 kronor 2 öre per hufvud. Dernäst kommer Frankrike, med en kostnad af 13 kronor 28 öre. Holland med 12 kronor 58 öre och Spanien med 11 kronor 91 öre. Dervid är dock att märka, att alla dessa fyra länder hafva betydliga kolonier, hvilkas folkmängd icke är tagen med i dessa beräkningar; och det är naturligt, att under sådana förhållanden denna siffra skall för dem ställa sig mycket högre, än för de öfriga länderna. Hvad särskildt Spanien beträffar, så har detta land under de senaste åren, som vi veta, varit skådeplatsen för ett inbördes krig, som tagit i anspråk en större kraftutveckling än under normala förhållanden. Gå vi sedan öfver till de andra länderna, så ställer sig siffran högst i Tyskland; dess ordinarie krigsbudget uppgår till 296,498,000 kronor, hvilket gör 7 kronor 22 öre per hufvud; och lägger man dertill den extra krigsbudgeten, hvars summa är 47,696,000 kronor, så får man en total utgift per individ af 8 kronor 38 öre. Detta är den högsta siffran, hvartill något europeiskt land kommit, med undantag af de fyra förstnämnda länderna med sina kolonier. Dernäst kommer Danmark, der kostnaden utgör 7 kronor 67 öre per individ, och derefter Sverige med en utgiftssiffra, om indelningsverket icke inberäknas, af 6 kronor 4 öre för hvarje invånare. Hela budgeten för sjö- och landt-försvaret slutar nemligen hos oss på en summa af 26,240,000 kronor. Läger man

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

dertill kostnaden för indelningsverket, i rundt tal beräknad till 4,000,000 kronor, får man en totalsumma af 30,240,000 kronor, hvilket på en befolkning af 4,341,000 invånare gör 6 kronor 96 öre per individ. Närmast derefter kommer Italien med 6 kronor 70 öre, Ryssland med 6 kronor 58 öre, Österrike med 6 kronor 3 öre, Norge med 5 kronor 92 öre och sist Belgien med en utgiftssiffra af 5 kronor 82 öre.

Jag skall icke trötta Kammaren med en redogörelse för den procent af hela statsbudgetens summa, som dessa försvarskostnader upptaga i olika länder; ehuru man äfven i sådant afseende skulle kunna finna anledning till åtskilliga betraktelser.

Ser man åter på tätteten af de särskilda ländernas befolkning, så visar Norge den minsta befolkningen i förhållande till arealen, nämligen 5,6 individ på hvarje kvadratkilometer; dernäst kommer Sverige med 10,6 invånare på samma areal; och tätast befolkadt är, som bekant, Belgien, der på hvarje kvadratkilometer finnas 161 invånare. Af allt detta synes temligen tydligt framgå, att, då den högsta kostnad per invånare något annat land för sitt försvarsväsende underkastat sig, utgör 8 kronor 38 öre, vi i Sverige, med dess mindre täta befolkning, icke gerna kunna komma till högre siffra i enahanda afseende än 8 kronor per invånare, hvilket på förutnämnda folkmängd af 4,341,000 gör en summa af mellan 34 och 35 millioner kronor. Detta belopp förefaller mig åtminstone vara det högsta, hvartill vi för närvarande *kunna* komma, men dermed vill jag icke hafva sagt, att vi nödvändigt *skola* komma till en så hög siffra.

Frågar man sig sedan, huru stor del af hela försvarsbudgeten landtförsvaret och sjöförsvaret hvar för sig kräver, så har jag äfven till utrönande deraf använt den komparativa metoden. Vid förlidet års riksdag framlades af regeringen ett fullständigt förslag till ordnande af vårt landtförsvaret, hvilket förslag slutade på en summa af 30 millioner kronor. Dervid är dock att befara, att en och annan af de i förslaget upptagna utgiftsposter torde behöfva något höjas. Jag vill i sådant afseende endast anmärka portionsprisen, hvilka nog behöfde höjas med 10 öre per portion, hvilket för 10 millioner öfningsdagar gör en förhöjning af 1 million kronor. Dertill kommer dessutom utgifterna för uppförande af kaserner, hvilken utgift äfven nödvändigt måste utgå. Jag föreställer mig således, att genomförandet af berörda härorganisationsplan skulle under den närmaste framtiden kräva en årlig utgift af omkring 33 millioner kronor. Under sådana förhållanden synes det mig alldeles tydligt, att vi skulle nödgas uppgifva all tanke på något sjöförsvaret, och då vore det så godt att genast sätta vår flottas alla officerare på reservstat samt låta våra pansarbåtar lägga upp i någon hamn och vänta på bättre tider. Men ett sådant sätt att ordna Sveriges försvar är något, som jag i ingen mån kan biträda. Återstår då frågan, huru stor del af hvad vi kunna offra för vårt försvar böra vi använda till sjöförsvaret? Jag vill då åter använda den komparativa metoden och tillse, huru förhållandet gestaltar sig i de företredesvis sjöfartsidkande länderna. I detta afseende intar Norge främsta rummet, ty af hela dess försvarsbudget, uppgående till 10,636,000 kronor, äro till sjöförsvaret anslagna 5,668,000, eller 53,3 procent af hela försvarsbudgeten. Dernäst kommer England med 42,4 procent,

Holland med 41,4 procent, Danmark med 34,6 procent, och derefter Sverige, der till sjöförsvaret, om deri inräknas flottans indelningsverk, utgår 25,2 procent af hela anslaget till försvarsväsendet; samt slutligen Frankrike med 24,9 procent. Jag vill ej påstå, att sjöförsvaret i förhållande till landtförsvaret hos oss har samma vikt som t. ex. i England, men väl som i Norge, ehuru jag dock icke vill, att vi i afseende å det förra böra komma till samma siffra som detta land, eller till 53 procent af det hela. Deremot synes mig den proportion, hvartill man i Danmark kommit, eller sjöförsvaret upptagande 34 procent af hela försvarsbudgeten, någorlunda angifva det lämpliga förhållandet emellan de båda delarne af försvaret. Således, om man t. ex. antager 33 procent och beräknar hela försvarsbudgeten till 34 millioner kronor, skulle marinbudgeten komma att utgöra 10 å 11 millioner kronor. Och då Kongl. Maj:t nu ej äskat mer än något öfver 8 millioner kronor, synes mig denna summa ej för hög i förhållande till våra tillgångar. Anslaget till landtförsvaret skulle i sådant fall kunna beräknas till 24 å 23 millioner kronor. För 5 år sedan äskade Kongl. Maj:t för detta ändamål endast 17 millioner. Möjligheten att med denna summa kunna på ett tillfredsställande sätt ordna vårt landtförsvär är numera en öfvervunnen ståndpunkt, men om man, efter den nu antagna seden, beviljar ett dyrtidstillägg af 30 å 33 procent, så kommer man till en siffra af 22 å 23 millioner. Och jag tror, att man, genom en sådan fördelning af kostnaden för försvaret i dess helhet, kommer till ett bättre resultat, än om man kastade *allt* på landtförsvaret. Antydningssvis vill jag äfven nämna något om förhållandet emellan kostnaderna för vårt landt- och sjöförsvär för omkring 100 år sedan. De upplysningar, jag i detta hänseende meddelar, äro hemtade ur Lagerbrings historia, uti hvilken jemväl finnas citerade de källor, hvarifrån han hemtat sina uppgifter. Jag vet visserligen icke, om dessa äro fullt rigtiga, men jag tror dock att de hafva något vitsord, emedan Lagerbring mycket sysselsatte sig med sin tids ekonomiska förhållanden. Han uppgifver, att år 1772 kostade landtförsvaret 3,036,000 daler silfvermynt och sjöförsvaret 1,807,000 daler samma mynt, eller 37,8 procent af hela försvarsbudgeten, 4,843,000 daler silfvermynt. Man ser således, att då för tiden tillerkändes sjöförsvaret långt större vikt i förhållande till landtförsvaret, än nu är fallet.

Vid ordnandet af försvarsväsendet i dess helhet har man utgått från den ståndpunkten, att man måste försöka ordna försvaret *så*, att det, oberoende af allianser, kan blifva fullt betryggande, ty, hade man sagt, alliansernas tid är förbi. Den förra satsen biträder jag villigt, men jag tror deremot icke, att alliansernas tid är för alltid förbi, ehuru jag medgifver, att exemplen från de sista årtiondena, under hvilka list och våld spelat den största rollen, ej äro uppmuntrande. Men, säger vår störste häfdatecknare, Geijer, "det har blott under vissa mellanrymder i historien, likasom då mensklighetens genius slumrat, gått an att herska genom de små medlen — alla de *stora* äro rättvisans". När Polen styckades och när Danmark lemlästades, då slumrade förvisst mensklighetens genius. Men jag tror ej, att det alltid kommer att så fortfara. Hvad har vinsten blifvit af denna egoistiska afsöndringspolitik? Fråga de mindre staterna, hvilkas politiska tillvaro är beroende

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

af de störres godtycke. Och hvad har blifvit vinsten för de större? Fråga det förödmjukade Frankrike, fråga det stolta England, som i början af århundradet gick i spetsen för den europeiska politiken, men nu sitter afsöndradt på sin ö, utan inflytande på den stora politiken. Detta våldets och sjelfviskhetens system "faller" — för att tala med nyss nämnde författare — "så snart det *högre gemensamma* i menskligheten blir lefvande och eldar folken; och man kan nästan vara säker, att ju mer den egoistiska politikens upplösningsprocess i samhället synes hafva lyckats, ju närmare är utbrottet af denna inre själarnes flamma, som, plötsligt utplånande, försmältande, förenande de enskilda intressena till ett högre gemensamt, i lågorna till ny herrlighet liksom omgjuter mensklighetens bild." Då är också alliansernas — icke de "heliga", men de naturliga alliansernas — tid åter för handen, och när den inträder, då skall äfven vår flotta intaga sin naturliga, berättigade plats i vårt politiska och militära utvecklingsystem. Dessutom kan det väl ifrågasättas, huruvida det är alldeles gifvet att vi, för bevarandet af vårt oberoende, skola vara hänvisade blott inom *egna* gränser och egna skärgårdar. Då Tyskland uppflyttade sin gräns från Eidern till Kongeån inträffade nemligen en stor förändring uti de maritima maktförhållandena i norden. Vi hafva nu en stor sjöstat icke långt aflägs ifrån våra egna kuster. Det är möjligt att Tyskland stannar vid Kongeån, men det är äfven möjligt att det, till följd af den historiska utvecklingens lag, i framtiden skall söka att utbreda sig jemväl öfver Jutland och de danska öarne. Och hurudan blir då Sveriges ställning, om den tyska örnen i stället för dannebrogen sväfvar öfver Bältena och sundet, och den tyska öfvermakten planterar sina fanor på Köpenhamns och Kronoborgs citadeller, med svärdspetsen rigtad mot våra rikaste och på samma gång mest blottade provinser? Då återstode för oss ej annat, än att antingen med stum resignation afbida hvad oss öfvergå mände, eller ock den epikureiske sensualistens lefnadsglada verldsåskådning: "lätom oss äta och dricka, ty i morgon skola vi dö", ty vår dödsdom såsom fri nation vore då afkunnad. Jag är visserligen icke någon förfäktare af en uteslutande skandinavisk politik, men jag tror, att Sveriges egen politik bjuder att i detta fall hafva ögonen öppna. Om den *ena* kronan bortskrapas från nordens gamla vapensköld, tror jag, att äfven de andra snart skulle följa efter, ty såsom vår *fortid* varit gemensam, så kommer vår *framtid* att äfven blifva det. Och jag tror icke, att det skulle blifva omöjligt för nordens folk att till sjös värna sin sjelfständighet. För att söka att visa detta återkommer jag ännu en gång till sifferuppgifter. Enligt hvad den ofvan åberopade tabellen utvisar, utgör Sveriges, Norges och Danmarks sammanlagda marinbudget 18,255,000 kronor, under det Tysklands, inberäknadt den extra budgeten, uppgår till 24,428,000 kronor. Men denna skilnad kan man väl ej anse vara så afskräckande, att man af den orsaken behöfver kasta yxan i sjön, ty *förenade* betyda vi ganska mycket.

En ledamot af Utskottet nämnde, att det vore en småsak för de stora makterna att i händelse af behof fördubbla sin marinbudget. Jag tror dock icke, att så är förhållandet. Ty Tyskland har redan för sin militärbudget uppnått den relativt högsta siffran — med undan-



tag af de stater, som hafva kolonier. Jag tror ej, att denna siffra kan väsentligt höjas, och såsom stöd för denna åsigt, ber jag att få anföra, att Tyskland under de sista åren ganska betydligt *nedsatt* marinbudgeten. 1883 uppgick den nemligen till 47 millioner, 1874 till 48 millioner och nu endast till något öfver 24 millioner kronor. Jag vill ej trötta Kammaren med att uppräknade de respektive flottornas fartyg och kanoner, och detta så mycket hellre, som dessa siffror ej kunna vara af någon betydelse, då det ej är antalet utan beskaffenheten, som angifver värdet.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Beträffande vår östra granne, så finna vi ur samma källa, att hans marinbudget uppgår till 70,798,000 kronor. Men Ryssland måste dock hafva sina maritima krafter fördelade på 6 ställen, nemligen i Östersjön, i Svarta och Kaspiska hafven, i Hvita och Siberiska hafven samt Aralsjön.

I Östersjön har Ryssland 71 ångfartyg med 387 kanoner, hvaraf 197 pansarskyddade, och jag medgifver, att dessa siffror kunna anses afskräckande. Men om så är, huru mycket mer afskräckande skall icke då den summa vara af omkring 494 millioner kronor, som Ryssland uppoffrar på sitt landt försvar. Skola vi af Rysslands marinbudget låta afhålla oss ifrån att ordna vårt sjöförsvar, så böra vi äfven, till följd af dess mångdubbelt större landt försvarsbudget, med de 5 à 600,000 man, som stå bakom denna, afstå äfven från allt ordnande af vårt landt försvar. Jag tror emellertid icke, att ett folks vara eller icke vara beror af siffror. Folkens öde hvilar i en högre hand. Är det bestämdt att vi *skola* falla; då är frågan endast *huru* vi falla, ty man kan falla på flera sätt. Man kan falla såsom Finland, hvars söner försvarade till det yttersta hvarje torfva af sitt land och till följd af den aktning, det sålunda tilltvang sig af besegraren, fick behålla sitt språk, sina lagar och nationela institutioner. Men man kan äfven falla såsom Polen, hvars riksdagar blifvit ett varnande ordspråk, hvars folk numera existerar endast till namnet, och hvars språk inom få generationer skall vara ett utdödt språk.

En talare på kalmarbänken talade i går om svenska flottans historiska minnen och framhöll, huru de forna regenterna med förkärlek omfattade densamma. Ja, det är ett faktum, att alla våra *stora* konungar uppfattat vigten och värdet af att ega en stark flotta. Gustaf I, skaparen af svenska statsskicket, var äfven skapare af svenska flottan; och det största fartyg, som man under många mansåldrar skådat, utgick ur hans skapande hand. Sonsonen Gustaf II Adolfs politiska testamente är oss alla bekant. Han sade nemligen, att antingen måste Sverige blifva en stormakt och göra Östersjön till en svensk insjö, eller också måste vi draga oss tillbaka inom våra skär, lefva eniga sinsemellan och hålla en stark flotta. Detta testamente hafva vi dock icke bevakat. Ryssland har äfven fått ett politiskt testamente af sin störste regent, men det har icke såsom Sverige låtit det falla i glömska. Under Carl XI, "rikshushållaren", hade svenska flottan nått sin högsta kraftutveckling; och då Karl XII verkstälde sin landstigning på Seland, skedde den under skyddet af 38 rangskepp, förutom fregatter, brännare och prämar. Gustaf III vill jag visserligen icke räkna bland våra största konungar, men bland våra snillrikaste; och med sitt snille upp-

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

fattade han till fullo flottans betydelse. Han var i många afseenden yttlig och flärdfull, men då han stod på de gungande plankorna i kulregnet, "då var han kung och hjelte". Den ende af våra store konungar, för hvilken flottans betydelse icke synes framstått fullt klar, är Carl Johan; men han var fostrad i en annan skola, och under andra förhållanden på en tid, då den franska flottan föga eller intet betydde, då deremot de franska landtarméerna aflade besök i den ena efter den andra bland Europas hufvudstäder; och om hans eljest skarpa blick af dessa förhållanden något fördunklades, är sådant lätt förklarligt. Men hvad *han* måhända förbisett, har hans *sonson* godtgjort, då han till svenska Riksdagen framlagt en fullständig plan till sjöförsvarets ordnande. När nu örlogsflyggen åter hissats på det svenska statskeppet, helsar jag den med den vördnad, jag är skyldig min konung, och med den hängifvenhet, jag är skyldig mitt land. Och då jag här ser närvarande konungens rådgifvare för flottans ärenden, ber jag få till honom framföra den anhållan, att, hur det än må blåsa mot, han ej må falla af, utan hålla upp mot stormen. Dess bättre skall den tretungade flaggan fladdra ut för vinden, och säkert skall nationen och dess representanter förr eller senare förstå det språk den talar, ty — för att fullfölja det citat af vår störste skald, som en talare på södermanlandsbänken i går använde — Sveriges största minne: "Gustaf Adolf talar med dess tunga".

Jag anhåller på det varmaste om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herrar *Asker* och *H. Schultz* instämde med Herr *Casparsson*.

Herr *Jöns Rundbäck*: Det har blifvit mig berättadt, att en skådespelare, som är van och rutinerad, städse känner en viss rädsla att uppträda inför publiken vid början af sin roll, och jag tror att detta är med samningen öfverensstämmande, då jag, som saknar både erforderlig insigt i frågan och förmåga att uttrycka mig på ett så värtaligt sätt, som t. ex. den talare, som sist hade ordet, vid detta tillfälle tungt känner det svåra uti att nu med min bräckliga julle begifva mig ut på detta stormiga haf och med den lätta beväpning, hvarmed jag är försedd, möta dessa pansarbrytande kanoner af grofva dimensioner. Pligten manar mig dock att uppträda, och jag känner denna pligt alltför noga att kunna underlåta att nu uttala min åsigt.

I likhet med andra talare, som förut haft ordet, skall jag söka att fasthålla vid några — om jag så får säga — historiska sjömärken, hvaremot jag dock vill söka att icke förrä mig i några långt tillbaka gående historiska undersökningar, utan noga hålla mig till ämnet.

Jag vill då först bedja att få i minnet återkalla, hurusom just för 20 år sedan vid denna tid på året med värme och lif diskuterades en alldeles likartad fråga som den nu för handen varande. Kongl. Maj:t hade då låtit för Riksdagen framlägga ett väl genomtänkt och storartadt förslag till sjöförsvarets ombildning; och då jag nu kommer att i någon mån motsätta mig den nu framlagda propositionen, kan jag dock icke förneka, att ju icke äfven detta förslag är både storartadt välbetänkt och vackert. Men sedan jag gjort detta medgifvande, hop-

pas jag, att de med mig i frågan olika tänkande må tillåta mig att uttala hvad jag vidare kommer att yttra. Den omförmälda, för 20 år sedan af regeringen framlagda sjöförvarsplanen försvarades på det varmaste af många fosterlandsvänner och deras tal genljöd kring land och rike. Jag tillhörde väl icke då representationen, men jag kommer dock väl i hog, hvilket allmänt intresse frågan då ådrog sig. Kongl. Maj:t begärde då som nu hvad han ansåg erforderligt för sjöförvarets ordnande på ett för landet tillfredsställande och med dess tillgångar förenligt sätt, och den begärda summan uppgick till mellan 11 och 12 millioner, att utgå under loppet af femton år med 781,000 kronor årligen, efter förloppet af hvilken tid flottan skulle befinna sig i fullt stridsfärdigt och tidsenligt skick. Riksdagen tog förslaget under ompröfning, men beviljade icke hvad Kongl. Maj:t begärt, utan hyste och uttalade åtskilliga betänkligheter mot såväl sjelfva planen som anslagets storlek. I stället för det af Kongl. Maj:t begärda beloppet beviljade Riksdagen endast 559,000 kronor, att på extra stat utgå under hvarterdera af de tre nästpåföljande åren intill följande riksdagsperiod, förutom det ständiga anslaget af 162,000 kronor för flottans nybyggnad. Jag vädjar nu till herrarne; har erfarenheten verkligen gifvit rätt åt de personer, som så varmt och patriotiskt uppträdde för bifall till Kongl. Maj:ts omförmälda förslag, och har erfarenheten visat, att det beslut, Riksdagen då omfattade, var felaktigt? Jag vågar tro, att ingen kan vilja eller våga påstå, att, om Riksdagen då gått in på denna plan och fartyg blifvit byggda efter den då föreslagna konstruktionen, vi i denna stund skulle haft någon synnerlig nytta deraf. Vi hafva nu genomlevat de 15 åren och sett, att någon skada ej åstadkommits derigenom att den begärda summan nedsattes.

Här har under diskussionen blifvit sagdt, att i senare tider Riksdagen visat njugghet mot sjöförvaret. Då fjerde hufvudtiteln förevar till behandling, påstod man på samma sätt, att Riksdagen visat njugghet mot landförvaret. Jag tog mig friheten att då påpeka några siffror, som visade, huru mycket de till vårt landtförvar anslagna beloppen under de senare åren vuxit och jag skall nu, med ledning af de ur Riksdagens handlingar hemtade siffror, jag här har, visa, huru de facto anslagsbeloppen till flottans nybyggnad och underhåll på dessa senare tider ökats. Jag talade nyss om hvad som gjordes för tjugu år sedan. Tio år efteråt anslag Riksdagen till flottans nybyggnad dels på ordinarie stat 162,000 kronor och dels på extra stat i rundt tal 800,000 kronor samt till flottans underhåll 681,000 kronor. År 1871 — jag öfverhoppas de fem mellanliggande åren — sammanslog Riksdagen på Kongl. Maj:ts begäran dessa båda anslag till flottans nybyggnad och underhåll till ett reservationsanslag, att utgå med 785,000 kronor, hvarjemte Riksdagen samtidigt till byggande af pansarfartyg beviljade ett extra anslag på 660,000 kronor. Vid 1872 års riksdag höjdes reservationsanslaget till 871,000 kronor och det extra anslaget till 700,000 kronor. 1873 bestämdes reservationsanslaget till 933,000 kronor — jag tager allt i rundt tal — hvaremot det extra anslaget fastställdes att utgå med samma belopp som föregående år. Enligt 1874 års Riksdags beslut skulle reservationsanslaget bibehållas oförändradt, men till krigsfartygs byggande anslag Riksdagen 1,000,000 kronor. Till sist beviljade 1875

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

års Riksdag ett reservationsanslag af 958,000 kronor till flottans nybyggnad och underhåll, ett extra anslag af 112,000 kronor för samma ändamål samt derjemte ett extra anslag på 1,700,000 kronor till byggande af krigsfartyg, eller tillsammans 2,770,000 kronor. Lägga vi nu till dessa siffror hvad som för öfrigt utgår till minmateriel och dylikt, finna vi, att det belopp, som nu utgår till flottans underhåll och sjöförsvaret i allmänhet, för såvidt det angår materielen, belöper sig till öfver 3,000,000 kronor, då deremot för 10 år sedan anslagen till detta ändamål icke uppgingo till halfva denna summa. Detta visar, att Riksdagen uti ifrågavarande hänseende, efter hvad jag tror med temligen stor beredvillighet, i allmänhet gått vederbörandes önskingar till mötes, och i år har Stats-Utskottet förordat, att Riksdagen må bibehålla och i någon mån öka detta anslag till flottans nybyggnad och underhåll samt till krigsfartygs byggande bevilja enahanda anslag som i fjor.

Vidare ber jag att få taga i betraktande, huruvida ur finansiell synpunkt några anmärkningar kunna vara att framställa mot den af Kongl. Maj:t framställda planen. För min del får jag uppriktigt bekänna, att jag fruktar, det Kongl. Maj:ts förslag icke skall kunna fullbordas med de beräknade beloppen. Kongl. Maj:t har t. ex., såsom herrarne väl minnas, antagit, att opansrade fartyg af Blendas cert skulle komma att kosta 400,000 kronor; men för några dagar sedan såg jag i en tidning, att en båt af denna cert vore bestäld för ett pris af 440,000 kronor, och då enligt fjorårets förslag ett ramfartyg skulle kosta 2,900,000 kronor antager man nu, att kostnaden för ett sådant fartygs byggande skall komma att uppgå till 4,000,000 kronor, således 1,100,000 kronor mer än för ett år sedan. Med dessa siffror för ögonen synes mig, att man möjligen kan hafva en berättigad anledning att tro, att planens fullbordande skulle blifva något dyrare än som antagits. Jag tror följaktligen, att, från denna synpunkt sedt, berättigade anmärkningar mot förslaget kunna uppställas, och detta så mycket hellre som, efter hvad sig visat, nästan hvarje år medföra nya uppfinningar beträffande å ena sidan pansarets allt större motståndskraft och å den andra kanonernas allt mera stegrade pansarbrytande förmåga, hvaraf åter den nödvändiga följderna måste blifva, att anspråken på ett fartyg för att det må anses stridsdugligt för hvarje år komma att stiga. Jag vet icke med säkerhet, men jag har hört uppgifvas, att Blenda, som anses och äfven bör vara ett ganska väl bygdt fartyg, några gånger förut varit i aktion, och då lärer det hafva visat sig, att dess hållbarhet icke varit tillfredsställande samt att det icke förmått bära den nödiga materielen. Detta har jag hört uppgifvas af flera trovärdiga personer, men något närmare känner jag icke om denna sak. För öfrigt har jag en annan anledning till den tron, att genomförandet af den s. k. planen kommer att blifva dyrare än hvad nu uppgifves, ty, såsom vi hörde i går medgifvas af Herr Sjöministern, lära dessa ramfartyg vara så djupgående, att de icke kunna passera Kalmar sund, och vid sådant förhållande torde till nu beräknade kostnader för dessa fartyg äfven böra läggas de omkostnader, som erfordras för att uppmuddra sundet till tillräckligt djup för att fartygen må kunna gå derigenom. Skulle

en dylik nödvändighet af muddring uppstå vid flera sund, uppkomma extra kostnader, hvilka ej så noga kunna beräknas.

Beträffande den jembörelse, som i går uppdrogs af en talare från Vestmanland mellan danska och svenska krigsflottorna, får jag säga, att det är för mig oförklarligt, att den danska marinen skall vara så stor i jembörelse med den svenska, ty enligt den stat, som uppgjordes för danska marinministeriet vid 1875 års riksdag, uppgick utgiftsstaten för den danska marinen i ett för allt under då löpande statsregleringsperiod till ett belopp af 4,403,000 kronor. Om herrarne behagade se efter, huru stora våra utgifter under 5:te hufvudtiteln voro vid sistlidna års riksdag, skolen I finna, att dessa utgjorde närmare 8 millioner kronor. Det måste finnas någon orsak till detta stora missförhållande mellan å ena sidan de begge ländernas utgifter för sjöförsvaret och å andra sidan den stora skillnaden i antalet af de krigsfartyg, som hvartdera landet eger. Hvarest det egentliga felet ligger, kan jag icke säga, men jag vill tillägga, att under sistlidna år uppfördes i Danmark på extra stat under marinministeriet, utom ofvan nämnda utgifter, ett belopp af 550,000 kronor. Men äfven med tillägg af denna summa till ofvan nämnda belopp, 4,403,000 kronor, uppgå de årliga utgifterna för danska marinen till betydligt lägre belopp än motsvarande utgifter här i Sverige. Att anslagen under 5:te hufvudtiteln under de senaste 20 åren stigit med hundra procent är en sak, hvarom hvar och en lätt kan öfvertyga sig genom att se efter i officiella handlingar.

Nu har man sagt, att Utskottet i denna punkt visat sig vara njugett, men på grund af hvad jag nu haft äran upplysa, tror jag det snarare kan sägas, att Utskottet visat sig ganska liberalt i fråga om att tillstyrka en stor del af hvad Kongl. Maj:t begärt. Jag har icke heller annat än godt att säga om Kongl. Maj:ts förslag; men att vi inom Utskottet velat fästa ett villkor vid det begärda anslaget, var en gifven sak, då vi icke kunnat gilla Kongl. Maj:ts plan för penningarnes användande. Jag ber att härvid få erinra derom, att i fjor, då samma fråga behandlades, en schism uppstod mellan båda Kamrarna i afseende å hvad Utskottet menade; ena Kamraren bestred, den andra åter påstod, att Utskottet med de ordalag, som då af detsamma användes, afsåg byggandet af ramfartyg. Nu åter har Utskottet handlat mycket mer klanderfritt, då Utskottet sagt ifrån, att vi icke böra skaffa oss någon stor flotta, som kan passera hvilket haf som helst. Det är nemligen min fulla öfvertygelse, att, derest vi nu skulle besluta oss för att bygga de föreslagna ramfartygen, vi derigenom komme att slå in på en väg, som ledde oss till anskaffning af en verkligen stor flotta. Mången har fruktat för att utsäga det ofvan nämnda villkoret för anslagets beviljande, emedan man icke velat åtaga sig ansvaret för följderna deraf. Den, som icke vill bära detta ansvar, kan ju låta bli att åtaga sig det, men för min del kan jag icke inse, huru vi kunna undvika att blifva ansvariga för vårt beslut. antingen detta innefattar bifall eller afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Man har vidare sagt, att Utskottets förslag är frukten af en kompromiss; men jag försäkrar, att ingenting är mer orättvist än ett sådant påstående. På afdelningen inom Utskottet voro vi, jag erkänner det, af olika åsigtter i denna del; sådant brukar höra till saken. Eller

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

kunna väl herrarne tro, att i en så viktig fråga som denna icke hvar och en inom Utskottet skulle söka, så godt sig göra lät, skaffa sig reda i saken. Följden häraf var den, att man genom flera voteringar sammanjemkade sina åsikter i åtskilliga delar, till dess Utskottets majoritet slutligen kom till det resultat som nu föreligger. Kan nu detta kallas en kompromiss? Ett afgörande beslut måste naturligtvis till sist fattas af Utskottet, men ett stort misstag är det att tro detta beslut hafva tillkommit genom en kompromiss, eller derigenom att man öfvertalat hvarandra eller visat några större konsiderationer för den ena eller andra meningens förfäktare. Jag tror mig kunna säga, att vi icke inom Utskottet äro vane att träffa dylika öfverenskommelser; deremot ligger det i öppen dag att Utskottet — vare sig nu dess förslag af Riksdagen bifalles eller icke — öppet och ärligt sagt ifrån sin mening i denna sak.

Jag skall icke vidare uppehålla tiden, helst jag sjelf varit med om uppgörandet af detta förslag, icke såsom kompromissarie utan såsom ledamot af Utskottet, inom hvilket, lika väl som här i Kammaren, jag ärligt och öppet uttalar min mening i frågan. Jag vill dock tillägga, att de, som ideligen tala om flottans stora betydelse för vårt lands försvar, icke böra gå allt för långt i det påståendet, och erinra sig, att man från andra håll har bevis på, att dessa flottor icke kunnat uträtta hvad man af dem väntat. Hvad uträttade t. ex. Rysslands flotta under Krim-kriget mot vestmakterna? Måste icke Svarta hafs flottan sänkas i hafvets djup, innan den ens hade rört sig. Och Rysslands östersjöflotta vågade sig icke ut från sina hamnar för att möta Frankrikes och Englands förenade flottor. Under detta krig hade således Ryssland ingen nytta af sin stora flotta. Hvad uträttade vidare Frankrikes flotta under detta lands sista krig med Tyskland? Såsom vi veta, var en stor del af Frankrikes flotta under detta krig skickad till Nordsjön och Kattegat; men hvarför anföll den icke någon plats i Tyskland? Hvarföre den icke vågade något slag med Tysklands flotta var väl derfore, att Tysklands flotta icke vågade löpa ut. Således uträttade Rysslands flotta i det förra kriget och Frankrikes i det senare — ingenting. Flera dylika exempel skulle kunna åberopas.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter: Jag har begärt ordet för att lemna några upplysningar i anledning af den siste talarens anförande.

Han yttrade nemligen, att opansrade kanonbåtar af Blendas cert nyligen skulle kontraherats till ett pris, hvilket öfverskrede det, som upptagits i, hvad man här kallar, sjöförsvarsplanen. Det är en sanning, att dessa kanonbåtar komma att öfverstiga den beräknade kostnaden med omkring 15 eller 20 procent; men deremot komma de att få en knops större fart och några andra fördelar framför Blenda och blifva således bättre än detta fartyg. Jag tror dock icke, att denna omständighet skall komma att inverka på kostnadsförslaget i sin helhet, hvartill jag sluter mig deraf, att, i afseende på två andra fartygscerter, jag har skäl till den förmodan, att den verkliga kostnaden för dem skall komma att väsentligen understiga den beräknade. I den s. k.

planen är nemligen kostnaden för ett minfartyg upptagen till 580,000 kronor, till hvilket belopp den beräknats på grund deraf, att anbud gjorts från England att bygga fartyget, men utan minskjutmingsapparaten, för 538,000 kronor. Men nu kommer samma fartyg att byggas här i Sverige för ett pris, som är ungefär 50 procent billigare än det i England begärda. Det är bestämdt vid Bergsunds mekaniska verkstad för 370,000 kronor, hvartill naturligtvis komma några smärre summor för en del inventarier med mera. Den andra fartygscerten, för hvilken, efter min öfvertygelse, den verkliga kostnaden kommer att icke oväsentligt understiga den beräknade, är de stora bepanrade fartygen. Jag har anledning att tro, det förhållandet skall blifva sådant icke blott af den omständigheten, jag nyss omnämnde, att uppgifter om prisen från England, och likaså Frankrike, nödvändigtvis måste ställa sig högre än det pris, hvarför vi kunna hoppas att få samma fartyg byggda i Sverige, utan äfven deraf att en person, som måhända besitter den största icke blott erfarenhet utan äfven sakkunskapen i hithörande saker, f. d. "The Chief Constructor" af engelska flottan Mr Reed, i ett anförande i engelska parlamentet angående engelska flottans materiel, yttrat, att han ansåg det vara mycket sannolikt, att man skulle nödgas inskränka bepanringen på fartyg till den del af fartyget, som är närmast omkring vattenlinien; och han skulle, försäkrade han, med den erfarenhet, han vunnit, kunna bygga 6 sådana fartyg för en million pund sterling, hvilket gör tre millioner kronor stycket. Dessa fartyg skulle också varit fulltacklade, så att de kunnat blifva ocean-kryssare. Om vi då taga bort kostnaden för tacklingen, men lägga till förhoppningen om att vi skola kunna bygga dem i Sverige, så tror jag icke, att jag misstager mig mycket, om jag påstår, att fartyg af sistnämnda cert icke skola komma att kosta mycket öfver tre millioner kronor.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Då en kostnadsberäkning skall uppgöras, är man bunden af siffror, som man kan svara för, och dessa siffror kunna hemtas dels ur officiella uppgifter och anbud, dels från sådana uppgifter, som blifvit af sakkunnige män lemnade.

Hvad uppgiften förra året beträffar, att ramfartyg skulle kunna erhållas för 2,900,000 kronor stycket, så grundade den sig på en uppgift till engelska parlamentet å kostnaden för Hotspur. Då kostnaden i år beräknas till omkring 4,000,000 kronor, är anledningen den, att — såsom herrarne kunna se af statsrådsprotokollet — anbud till nämnda belopp kommit från England och Frankrike.

Herr Rundbäck ansåg, att åtskilliga extra utgifter skulle ytterligare komma till, och kostnaden för planens genomförande sålunda öfverskrida den beräknade, såsom uppmuddring af Kalmar sund. Med afseende å sistnämnda anmärkning tillåter jag mig nämna, det mitt yttrande i går var, att man på grund af de mätningar, som förra sommaren egde rum i Kalmar sund, vunnit visshet derom, att fartyg med 20 fots djupgående denna stund kunna gå genom sundet med tre kurser, derest utprickningen af farleden rättas samt att, i händelse tvenne bankar uppmuddras till 6 à 7 fots större djup på ungefär 400 fots längd, dylika fartyg kunna passera smalaste passagen i sundet på en enda kurslinje.

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

Herr Rundbäck talade till slut om de vilkor, Stats-Utskottet föreslagit för beviljandet af den anslagssumma, hvarom Utskottet hemställt. Jag yttrade redan i går, att jag, för min del, icke finner det lämpligt, att Riksdagen i detta fall binder händerna på Kongl. Maj:t, och jag vill dertill lägga hvad jag i går yttrade i Första Kammaren, nemligen att denna plan, derest den som sådan får betraktas, är så uppjord, att icke något fartyg skall beställas, förr än Kongl. Maj:t har de för ändamålet erforderliga penningarne till sin disposition. Måne icke detta är tillräcklig garanti för Riksdagen? Vid nästa riksdag, om Stats-Utskottet finner, att Kongl. Maj:t har 1,700,000 kronor till sin disposition för byggandet af krigsfartyg, kan det möjligen vara tid, om man då fortfarande anser större och starkare fartyg icke böra byggas, att fästa vilkor vid beviljandet af ytterligare anslag för samma ändamål. Men om Kongl. Maj:t icke har dessa penningar eller om Riksdagen icke nästa år beviljar mera till byggande af krigsfartyg, saknar Riksdagen skäl att åtaga sig ett ansvar, som enligt min uppfattning icke åligger Riksdagen.

Herr Lindmark: Liftigt erkänner jag det ofördelaktiga för mig att taga till ordet, sedan Kammaren lyssnat till det glänsande anförandet af en ärad talare bakom mig och beklagar jemväl, att jag såsom sjöofficer i väsentlig mån kommer att i mitt uttalande skilja mig från denne, som förordat att *starkt* sjöförsvaret, som skulle kunna åstadkommas för en summa af 11 millioner.

Äfven under sistförflutna riksdag fann jag mig föranlåten att uppträda mot en aktad talare, som då för en ännu mindre summa ville göra sjöförsvaret till hufvudvapen, under förhoppning att med ett sådant kunna häfda vår sjelfständighet. Jag beklagar skiljaktigheten i våra åsikter så mycket mera, som vi i alla fall förena oss uti att yrka bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande förslag.

Att vid förhållanden riksdag det förslag, Kongl. Maj:t då framlade angående byggandet af ramfartyg, icke af Riksdagen bemöttes med synnerlig välvilja, förundrar mig mindre, ty samtidigt låg det Kongl. härordningsförslaget på Riksdagens bord och för min del ansåg jag, att sjöförsvarets ordnande då borde stå tillbaka för landtförsvarets, ehuru jag på samma gång erkände ramfartygens stora användbarhet såsom utfallsfartyg. Det syntes mig nemligen som om den stora frågan om landtförsvarets ordnande icke borde förreckas eller dess afgörande kompliceras genom anspråk från sjöförsvarets sida, helst dessa då, af lätt förklarliga skäl, icke kunde framträda med planmessig begränsning. Nu deremot är ställningen ändrad. Härordningsförslaget föll och man kan ännu icke veta, när det blir lämpligt att återupptaga frågan derom. Under sådana förhållanden synes det icke berättigadt att längre undanskjuta frågan om sjöförsvaret, ty om af ett eller annat skäl den ena faktorns i försvaret organisation måste på obestämd tid undanskjutas, är väl detta ej ett giltigt skäl för att försumma den andra faktorn. Såsom hvar och en väl vet, måste försvaret hos oss bestå af tvenne faktorer, land- och sjöförsvaret. I ett fattigt land som Sverige måste dessa faktorer noga afvägas, så att man för minsta kostnaden får det bästa försvaret.



Jag gör ej anspråk på auktoritet, utan uttalar endast min enskilda öfvertygelse. Jag skulle icke hafva något emot att förena mig med Stats-Utskottets resonnement om uppskof, i händelse det funnes minsta tvivel om regeringens hållning i försvarsfrågan. Men regeringen har på det tydligaste uttalat sig för den åsigten, att landtförsvaret är den viktigaste faktorn i försvaret. Denna åsigt uttalades redan i förslaget till landtförsvarets ordnande förra året och upprepades nti Kongl. Maj:ts trontal vid innevarande Riksdags öppnande. Dessa uttalanden jemte Herr Sjöministerns yttrande i Första Kammaren vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition visa tydligt regeringens uppfattning af frågan. Men å andra sidan må det icke förundra någon, att Kongl. Maj:t, då frågan om landtförsvaret hvilat, önskar en rationel utveckling af sjöförsvaret.

*Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)*

Det finnes ingen stor fråga, hvarom så mycket är att säga och så mycket blifvit taladt som den om sjöförsvarets ordnande. Detta bevisar, att frågan är svårlöst. För helt få dagar sedan voro vi alla i tillfälle att uti tidningar och tidskrifter läsa en mängd artiklar i ämnet, hvori de mest motsatta åsikter uttalades: å ena sidan förordas uppoffring af 15 eller 20 millioner för att sätta sjöförsvaret i sådant skick, att vår flotta kunde anses stark nog att hindra en fiendtlig landstigning; å andra sidan medgifves intet anslag och proklameras stillastående. Men stillastående är död, och nu för tiden, då de andra nationerna äro vakna och ifrigt utveckla sig äfven med afseende å sjöförsvaret, är ett stillastående på detta område i sjelfva verket ett tillbakagående. Under sådana förhållanden vågar jag hemställa, om icke det rätta vore att gå en medelväg, och jag har derföre med förkärlek följt Kongl. Maj:ts förslag, i hvilket jag trott mig finna en sådan medelväg mellan de båda ytterligheterna.

Äfven utomlands behandlas öfver allt sjöförvarsfrågan med stort intresse och oftast äro åsikterna ganska divergerande. Ej sällan göres härvid äfven af yrkesmännen ett medgifvande, att dessa åsikter äro fotade på teoretisk grund; att de taktiska former, man söker och tillämpar, icke kunna antagas för säkra, innan de genomgått blodsdopet och praktiskt visat sig dugliga. Vi stå nemligen med afseende å sjöförsvaret i en ogynsam ställning, derigenom att vi sakna krigserfarenhet. Amerikanska kriget och sjöslaget vid Lizza lemna numera icke tillräckligt vitsord, enär sjökrigsmaterielen sedan dess så ofantligt utvecklats sig. Men männe man ej ur detta virrvarr skulle kunna leta ut några sanningar, hvilka kunna läggas till grund för ordnandet af vårt sjöförsvär. Det är nemligen tydligt att, då, såsom jag fast tror, vi ej kunna skaffa oss ett absolut betryggande sjöförsvär, starkt nog att hindra fiendtliga landstigningar, vi *måste* ega ett landtförsvär af sådan styrka, att en strid med hopp om framgång kan upptagas mot den landstigande fienden. Men för att ernå en sådan styrka, måste armén understödjas af en flotta. Utan flotta förlamas arméns verksamhet. Flottan är att betrakta som arméns rekognoscör. Hon skall besätta vissa strategiskt viktiga pass i skärgården och agera mot fiendens kommunikationslinier och transportflottor. Nu är det alldeles omöjligt, att en örlogsflotta kan ega bestånd med uppgift att blott bestrida det passiva positionsförsvaret. Hvar och en, som läst krigshistoria, vet, att ingen-ting för befäl och manskap är så demoraliserande som en absolut de-

Om anslag till byggande af krigsfartyg.  
(Forts.)

fensiv, som vissheten derom, att man är utestängd från möjligheten att företaga offensiva rörelser. Just känslan af att i sinom tid kunna skrida till anfall ger truppen seghet och uthållighet i defensiven. Dessa ramfartyg, som blifvit så mycket förkättrade, men också å andra sidan mycket berömda, äro, enligt min åsigt, att betrakta såsom utfallsfartyg för att möjliggöra offensiva rörelser, när gynsamma tillfällen dertill i krigstid kunde yppas. Det är tydligt, att, om t. ex. Stockholms skärgård blir platsen för operationerna, så kunna våra fartyg genom att besätta tvenne pass binda en dubbelt så stor fiendtlig styrka; och hafva rammarne från skärgårdsbandet drifvits bakom dessa positioner, så kunna de på tiondedelen så kort tid som fienden, genom att begagna sig af de inre och kortare linierna, koncentrera sig på en punkt der fienden för tillfället är svagare, genombryta hans linie och slå honom samt vinna öppna sjön för att agera mot fiendens kommunikationer. Med ett ord — ramfartygen erbjuda många fördelar. De hafva hitintills saknats i vårt sjöförsvaret; men detta har icke sin grund deri, att deras goda egenskaper icke varit erkända, utan deri, att vi af ekonomiska skäl icke kunnat tillägna oss sådana. Äfven jag trodde, att vi sannolikt på grund af ekonomiska skäl icke skulle få tillfälle att skaffa oss detta slags krigsfartyg, men beräkningarne i Kongl. Maj:ts proposition hafva häft mina tvifvel i detta hänseende, så mycket hellre som jag icke kan finna att landförsvarets ordnande på något sätt äfventyras genom att bevilja de nu begärda anslagen.

Hvad är ett ramfartyg? Det är den kraftigaste hittills uppfunna projektil, som kan träffa fiendens fartyg på dess sårbaraste punkt, som icke blindt lyder ballistiska lagar, utan ledes af den menckliga intelligensen. Men hvad en ram kan uträtta, är omöjligt att förutsätta. Det beror icke så mycket på manskapet som på chefen. I detta fall kommer den personliga intelligensen och beslutsamheten mycket till heders. Chefen på en ram måste ega många goda egenskaper, starka nerver och en högt utbildad sjömannainstinkt, som icke är alla gifven. I en hand kan ett ramfartyg således uträtta mycket, i en annan möjligen intet. Att ställa ett horoskop för våra blifvande rammar är derföre omöjligt, men i förhoppning, att vårt land eger lika skickliga sjöofficerare som andra länder, kunna vi vänta stort gagn af denna fartygscert.

Jag har redan förklaradt — och upprepar ännu en gång — att enligt min åsigt landförsvaret innehar främsta rummet i vår försvarsorganisation och sjöförsvaret det andra. Måhända jag misstager mig. Men att nu vilja uppmana sjöministern att utveckla sjöförsvaret mera än Kongl. Maj:ts förslag afser, att vara mer konungsk än konungen sjelf, anser jag derföre mindre påkalladt. Säkerligen kommer ej en omsorgsfull pröfning rörande de båda försvarsfaktorernas ställning till hvarandra att uteblifva från det håll, der den största sakkunskap förefinnes. Genom samarbete mellan de båda vapnens målsmän skall väl en gång reda bringas i de nu något förvirrade begreppen.

Men jag beklagar alla de yttranden, som inkasta dubier om och vilja liksom förminska tron på den gamla satsen derhän, att vår armé icke har någon så stor uppgift i vårt försvarssystem.

Å andra sidan är det med fågnad som jag hört att en ärad talare på blekingebänken, Herr Svensson, till hvilkens ord jag alltid gern

lyssnar, äfven är en varm vän till sjöförsvaret. Men en anmärkning har jag att göra mot honom. Han sade, att tiden för sjöförsvarens ordnande vore för långt utsträckt, men i sammanhang dermed gjorde han, beträffande anslagsbeloppet, icke något bestämdt yrkande; han hade likväl, för att vara konsekvent, bort påyrka större anslag än Kongl. Maj:t begärt.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Hvad angår Herr Rundbäckes förmodan, att kostnaderna sannolikt skulle komma att öfverstiga beräkningarne, så har detta redan blifvit af Herr Sjöministern till besvarande upptaget; jag vill blott erinra, att det i England är en känd sak, att pansarfartygen nu byggas billigare och effektivt starkare än hvad som var fallet i början.

Jag sade, då jag begynte mitt föredrag, att jag kommer att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och då jag det nu gör, kan jag icke underlåta att på samma gång uttala min förvåning öfver Herr Keys yttrande i går, då han förmenade, att i Utskottets motivering icke läge något underkännande af den Kongl. propositionen och att ett sådant förtroendevotum sällan kommit ett statsråd till del, som det hvilket i Utskottets hemställan innebars. Det måste jag bestrida. Ty om Kongl. Maj:t får detta anslag af 1,700,000 kronor med det vilkor, som Utskottet föreslagit, så kan icke något ramfartyg byggas, och får Kongl. Maj:t detta anslag utan vilkor, så måste Kongl. Maj:t äfven då blifva tveksam, huruvida något sådant fartyg må kunna byggas.

Derföre lägger jag synnerlig vikt på, att det af Kongl. Maj:t begärda anslaget af 2,400,000 kronor må i sin helhet beviljas, ty då kan icke någon tvekan uppstå och Kongl. Maj:t kan då börja att bygga ramfartyg, med visshet om att medel till fortsättande af sådana fartygs byggande äfven framdeles skola beviljas.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Linder: För några dagar sedan kom jag i samtal med en ledamot af denna Kammare, en gammal och erfaren riksdagsman. Vårt samtal föll händelsevis på hvarjehanda sidor af en riksdagsmans pligter och uppgifter. Han sade, att han i början af sin riksdagsmannabana i allmänhet haft mycken kamp att utstå vid behandlingen af frågor, till hvilkas bedömande han kände sig oförmögen, och att han hade haft stora samvetsagonier såsom riksdagsman, oaktadt allt hans sträfvande och alla hans allvarliga försök att genomtränga de för konom ej sällan dunkla och svårfattliga frågorna. "Men, tillade han, efter några års förlopp fann jag till min stora glädje och öfverraskning, att jag blef befriad från dessa samvetsstrider genom någonting som kom med åren och heter riksdagsmannarutin. Genom denna rutin ersattes för mig hvad många andra först genom mångårigt arbete och ihärdiga studier kunnat förvärfva. Jag ersatte derigenom rikligen min bristande förmåga att på grund af sakkännedom bedöma de svåra och invecklade riksdagsfrågorna."

När jag betraktar Stats-Utskottets utlåtande här, så förefaller det mig, som om Stats-Utskottet visat sig vara en gammal, rutinerad riksdagsman. Det begynner motiveringen till den hemställan, som här är gjord, skäligen anspråklöst med att förklara sig belåtet eller åtminstone

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

förråda en viss stämning af belåtenhet med Kongl. Maj:ts förslag, derföre att det nu fått se framlagd en fullständig plan till ordnande af vårt sjöförsvaret, och synnerligast derföre att denna plan öfverensstämmer med de åsikter, "som af sistförsamlade riksdag i detta ämne uttalats", och derpå säger Utskottet, att i allt fall *Riksdagen icke borde för det närvarande ingå i någon närmare pröfning af denna plan*. Dermed har naturligtvis Utskottet icke fränkämt sig sjelft vare sig förmåga eller befogenhet att ingå i pröfning af denna plan. Följaktligen kan man sluta till att, ehuru Stats-Utskottet afråder *Riksdagen* från att pröfva denna fråga, Utskottet dock sjelft förbehållit sig duglighet dertill och om dess tillförsigt härutinnan kan det heta som om ryktet hos Ovidius: *crescet eundo*, hon växer under fortgången.

Några rader efter det Utskottet förmenat det icke vara rådligt att ingå i pröfning af sjöförvarsplanen, inlåter det sig lika fullt derpå och anser, att en "fullständig" plan för landtförsvarets ordnande bör vara framlagd för Riksdagen, *innan* man kan taga egentlig befattning med hela den fråga, som nu föreligger, och det af skäl att man icke blott först och främst vill se, hvilken ställning sjöförsvaret bör intaga i hela vårt försvarsväsende, utan äfven och förnämligast hvad det kostar i förhållande till landtförsvaret. Efter sådana premisser kommer Utskottet i sin motivering till den slutsatsen, att man icke bör gå utöfver beloppet af den nuvarande statsregleringen och framför allt att man icke bör bygga "större och dyrbarare fartygscerter", utan anskaffa sådan sjökrigsmateriel, "hvars behöflighet och lämplighet för vårt land redan vunnit erkännande". Sannolikt är det Stats-Utskottets erkännande, som menas; ty andra auktoritetens erkännande lär redan vara vunnet. Detta allt kan ju stå för Stats-Utskottets räkning, oaktadt, såsom jag tagit mig friheten nämna, Utskottets tillförsigt att bedöma hela denna fråga vuxit under fortgången af motiveringen till en ganska anseelig höjd. Nu går Utskottet emellertid vidare och gör en praktisk tillämpning af sin motivering, då det i 26 punkten hemställer, att Riksdagen måtte anvisa icke 2,400,000 kronor, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, utan 1,700,000 kronor till byggande af "sådana krigsfartyg, som med denna anslagstillgång kunna fullbordas". Först ville ej Utskottet ingå i pröfning af planen; straxt derpå ingick det i en sådan pröfning; slutligen tillråder det Riksdagen att efter sin fingervisning både pröfva och handla.

Hvad nu beträffar Utskottets sätt att gå tillväga, hvarigenom det vill sammanbinda frågan om sjöförsvarets ordnande med den om landtförsvaret, så kan det vara svårt att säga, hvad meningen dermed egentligen är. Man må erinna sig, att Riksdagen 1873 sammankedjade två frågor, och det syntes, som om meningen dermed varit att använda den ena frågan såsom fotboja för den andra. Vissa tidens tecken bebåda nu, att sammanhanget mellan dessa frågor börjar lossna, och att de tendera att skilja sig från hvarandra. Det tyckes nu, som om man ville ånyo knyta dem tillhopa, och därför sammanbinder man med dessa en tredje fråga, den om sjöförsvarets ordnande. Då Utskottet funnit hela den framlagda sjöförvarsplanen vara öfverensstämmande med Riksdagens förut uttalade åsikter och Utskottet likväl anser det vara skäl, att Riksdagen undanskjuter granskningen af planen och företager den-

samma först i sammanhang med frågan om landtförsvarets ordnande, så kan man fråga: hvad skall dermed vinnas? Arméfrågan synes icke med skäl kunna utöfva något så afgörande inflytande på sjöförvarsplanen, att icke denna nu kan blifva föremål för Riksdagens både pröfning och afgörande, helst den, såsom Utskottet erinrat, öfverensstämmer med Riksdagens förut uttalade åsikter. Ty om vår armé ordnas på det sätt, att den blir värnpliktig eller indelt, eller kommer att bestå af beväring, eller utgöra några tusen man mer eller mindre, eller kommer att blifva några millioner kronor billigare eller dyrare, så kan detta rimligtvis icke relaxera något af nödvändigheten för oss att afhålla en fiende från våra kuster. Hufvudfelet är, att man af denna fråga, som jag vill rubricera såsom en teknisk, gjort en uteslutande ekonomisk fråga, och att man äfven ur denna synpunkt behandlat henne. Man har åstadkommit svar på frågan derom, hvilka typer eller certer af fartyg äro för oss behöfliga, genom att besvara en penningfråga. Detta synes mig vara underligt, men, såsom sagdt är, Utskottets långvariga riksdagsmannaaerfarenhet har förhjelpt det till en sådan lösning af frågan. Kongl. Maj:t åter har icke ansett sig kunna så besvara henne, och då frågas: hvilken skall anses såsom auktoritet i afseende å ordnande af sjöförsvaret och bedömande af den framlagda planen, antingen svenska Riksdagens Stats-Utskott och de sakkunnige män som stå till hennes förfogande eller Kongl. Maj:ts regering?

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Vi hafva hört åtskilliga statsutskottsledamöter yttra sig. En ledamot af Utskottet, talaren från kalmarbänken, har sagt, att frågan här helt enkelt är den: skall Sverige blifva en sjömacht eller icke. Förmodligen menade den värde representanten, när han uppstälde denna fråga, att man genom att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit ville göra Sverige till en sjömacht, men att, i händelse Utskottets förslag antoges, Sverige finge låta sig nöja med att icke blifva en sådan makt. Det skulle emellertid hafva varit mig kärt, om den värde representanten hade betänkt, att Sverige har en kuststräcka af 222 svenska mil. Det finnes intet land i Europa, Ryssland möjligen undantaget, som har en så betydlig kuststräcka, som vårt land. Men våra kuster måste vi väl vara beredda på att försvara, när det gäller; och Sverige blir helt visst ingen betydande makt, vare sig till lands eller sjös, men så stor sjömacht skall det väl ändock vilja gälla för att vara, att det söker nödtorftligen värna sina kuster och skydda de dyrbara intressen, det har att på sjön bevaka. En representant på stockholmsbänken, General Björnstjerna, tackade Utskottet därför att det icke velat påtaga sig ansvaret för den framlagda försvarsplanens framställande. Från statsrådsbänken hörde jag emellertid yttras, att Chefen för Sjöförvarsdepartementet åtog sig ansvaret för denna plan, om den af Riksdagen godkändes, och att Utskottet ej alls behöfde bära något ansvar därför. Men det ansvar, som nu hvilat på Utskottet, och som kommer att hvilat på Riksdagen, om den afslår Kongl. Maj:ts proposition, detta torde icke vara så lätt att undandraga sig. Äfvenledes påstod den värde representanten, att ingen kunde älska flottan mera än han. Med kärlek till flottan tycks han ock fått kärlek till att kryssa och vända, och därför kom han efter hvarjehande ordande till det slut, att han icke ville bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

Angående behovet af ett ordnad sjöförsvär för vårt land torde i sjelfva verket bland flertalet af folket meningarne icke vara delade. Vi hörde, huru Herrar Danielsson och Svensson yttrade, det de voro öfvertygade om nödvändigheten för oss att hafva ett starkare och bättre ordnad sjöförsvär, än det vi nu ega, hvilket visar, att samma öfvertygelse är djupt rotad hos representanten äfven för den svenska allmogén, något, som icke kan vara annat än glädjande att höra. I går hörde vi en talare på vestmanlandsbänken erinra om, huruledes den vaumakt, hvori vi för närvarande befinna oss i afseende å vårt sjöförsvär, gifver skäligen anledning till den misstanke, att lösningen af den tvistefråga, hvaruti vi för några år sedan voro invecklade med vår vän och granne på andra sidan sundet, sannolikt blifvit helt annan, än den blef, ifall Sverige hade kunnat gifva sina diplomatiska underhandlingar stödet af lika väl ordnad och starkt sjöförsvär som det Danmark hade att ge. Vi veta äfven, att den danska pressen midt under behandlingen af denna fråga, den så kallade lotsfrågan, yttrade, att Sverige icke alls behöfde befatta sig med densamma; den kunde Danmark afgöra på egen hand i kraft af sin flotta, och det vore likgiltigt om detta skedde i Köpenhamn eller på Stockholms ström. Vi hörde äfven i går omnämnas de ord, som en stor tysk strateg skall hafva yttrat, nemligen att vi icke behöfde hasta med ordnandet af vårt försvär, emedan, om det gälde på, vi alltid kunde få snar hjälp från Tyskland. Vi hafva äfven varit i tillfälle att uti en här i staden utkommande tidning läsa ett utdrag ur en inflytelserik tysk tidning, der det hette, att det icke alls vore nödvändigt för Sverige att skynda med ordnandet af sitt försvärsväsende. Vi hafva således hört olika uttalanden i denna fråga, uttalanden, som kommit dels ifrån Stats-Utskottet, dels från auktoriteter utom landet, dels ock ifrån Kongl. Maj:ts regering samt de medlemmar inom Riksdagen, som gillat hennes uttalanden.

Jag öfverlemnar till Kammarens bedömande, hvilkendera af de två nu i fråga varande divergerande åsigtarna bör föredragas. Skola vi följa de råd, som främlingar på skämt eller hån gifva oss, eller skola vi följa vår konung och hans regering? För min del kan jag icke annat än med största förtroende ansluta mig till den åsigt, som blifvit uttalad i statsrådsprotokollet till Kongl. Maj:ts proposition, nemligen den, att vi böra på ett oss sjeliva, våra intressen och vår historia värdigt sätt ordna vårt sjöförsvär. Jag anser, att Riksdagen kan vara fullt nöjd med de alldeles icke afskräckande bidrag från nationens sida, som här för erfordras. Jag kommer således att afgifva min röst för Kongl. Maj:ts förslag, och jag finner all vidlyftigare motivering deraf obehöflig.

Jag skall icke taga mig för att plundra skaldekunstens skattkammrar, ej heller anser jag mig behöfva anslå några känslosträngar. Jag nöjer mig med att hänvisa till en enda omständighet, som för mig är och för oss alla borde vara afgörande, nemligen den, att *pligten* och *nödvändigheten* bjuda oss att värna vårt fosterland. Ty om nationen lever under intrycket af det medvetande, att vi icke, om faran inställer sig, kunna efter måttet af våra krafter värna vår sjelfständighet, måste detta utöfva ett förlamande inflytande på all verksamhet och nedstämma eller förstöra fosterlandskärleken. Det komme att inom alla lager af samhället alldeles förlama den sjelfständighetskänsla, som är nödvändig

för att folket skall kunna fortskrida på odlingens väg. Jag skall bedja att få åberopa ett historiskt faktum, som jag tror kunna passa in på det närvarande tillfället. En stor engelsk amiral låg stridsfärdig med fienden för ögonen. Tillfället var för England mycket afgörande. Det gälde en moralisk seger lika mycket som en stridsduglighetens. Amiralen utfärdade en proklamation till de sina, en mycket kort, men dess mera innehållsrik, nemligen denna: "England väntar att hvar man gör sin pligt". Efter min uppfattning, har Kongl. Maj:t, såsom den första statsmakten, gjort *sin* pligt, då han framkommit med föreliggande förslag. Jag vågar att, såsom en röst ur folket, ställa till svenska Riksdagen den uppmaningen: Svenska folket väntar, att Riksdagen härvid gör sin pligt; och jag vet, att jag icke är ensam om den tanke, jag nu uttalat. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Under gårdagens diskussion rörande denna fråga, yttrade en talare, att "om vi också fordomdags kunde mäta oss med mäktiga fiender, vore förhållandena nu mera helt annorlunda". En annan talare har i dag yttrat ungefär det samma och sagt, att våra store konungar i allmänhet lagt an på stora flottor. Jag kan till en viss grad gilla bemälda talares åsigt, nemligen derutinnan, att förhållandena fordomdags verkligen varit sådana, men nu äro helt olika. Då kunde man bygga ett lineskepp, som var i stånd att föra kanske ända till 100 kanoner, för ett eller annat 100,000-tal riksdaler. Det var då för tiden sjömannadugligheten, som mera gjorde sig gällande; och för nämnda yrke har vårt folk städse haft en synnerlig fallenhet i jämförelse med de flesta andra folk. Nu äro, som sagdt, förhållandena helt annorlunda. Nu gäller det att skaffa en kostbar materiel och man bygger större krigsfartyg, som kosta ända till mellan 8 och 10 millioner. Hafva vi råd att bygga och underhålla sådana stora skepp? Kan någon väl föreställa sig, att vi i berörda hänseende skulle kunna mäta oss med de mäktigare nationerna på hafven? Dertill svarar jag åtminstone för min del ett obetingadt: nej, vi hafva icke råd till sådant. Ty de makter, hvilka vi mest hafva att frukta, äro så mäktiga, att, medan vi kunna bygga *ett* ramfartyg, äro de i stånd att bygga tio, eller ännu flera, och med ej större uppoffring. Är det under sådana förhållanden tänkbart, att vi skulle kunna hoppas uthärda ett möte med fienden till sjös? Jag tror det icke. Skulle en fiende vilja anfalla oss samt sända hit en flotta med en massa landstigningstrupper, torde han helt naturligt engagera en kofferdiflotta till att öfverföra trupperna. Derjemte har han en mängd starkt beväpnade fartyg till konvoj och skydd för denna transportflotta. Antagom, att fienden anfaller oss och skickar hit öfver 20 ramfartyg för att skydda landstigningstrupperna. Huru skulle vi nu med några få dylika fartyg kunna göra ett anfall, eller ens försöka hindra fiendens landstigning? Jag tror sådant verkligen icke vara möjligt. Om vi än egde ett eller annat ramfartyg, så skulle vi likväl, om vi mötte en sådan fiende, försigtigtvis draga oss tillbaka, måhända helst inom våra befästade hamnar. Ty den tid torde, som sagdt, vara alldeles förbi, då vi kunde tänka på att mäta oss med fienden på öppna sjön. Våra försvarskrafter torde deremot böra koncentreras till lands. Skulle vi nu uppoffra en del af hvad vi kunna

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

undvara på sjöförsvaret, skulle vi derigenom naturligtvis i väsentlig mån minska våra försvarskrafter till lands. Jag vill taga mig friheten att härvid anföra ett exempel, som åtminstone för mig är särdeles be- tecknande. Händelsen inträffade visserligen för åtskilliga år sedan, men dock icke längre tillbaka, än att vi ännu böra hafva den i friskt minne. Jag afser nemligen det tillfälle, då England och Frankrike i förening anföllo Ryssland, eller egentligen Krim. De båda ländernas flottor, som då voro världens största flottor, voro detta oakadt icke i stånd att på en gång ilandsätta mera än 50,000 man, och detta fastän de använde kofferdifartyg till trupptransport. Låt fienden, under förutsätt- ning att vi hafva ett starkt landförsvar, försöka anfalla oss med ända till 50,000 man, hvilket ju lär vara den största truppstyrka, som på en gång kan landsättas i Sverige, efter hvad jag af fackmän har hört uppgifvas, ehuru jag för min del är öfvertygad, att icke ens så stor truppstyrka kan hit öfverföras på en gång; tror herrarne verkligen, att vi icke skulle vara i stånd att tillbakaslå dem, synnerligast sedan vi nu öfver nästan hela landet genom våra jernvägar erhållit så goda kommunikationer, att vi lätteligen och inom en kort tid kunna kon- centrera våra försvarskrafter på ett ställe? Det är just af det skälet, att jag har denna öfvertygelse, som jag tror, att vi böra använda våra krafter till att skaffa oss ett starkt landförsvar, i stället för att i första rummet tänka på sjöförsvaret.

En talare, vår f. d. sjöminister, yttrade i går, att ramfartyg och tornfartyg kunna vara ungefär detsamma, och deri skulle jag vilja in- stämma, om det icke finnes en väsentlig skillnad, nemligen i priset, ty, då rammarne kosta 4 millioner, kosta tornfartygen deremot endast en million; åtminstone kostade de första monitorerna icke mera, ehuru jag vet, att vi nu ega ett par, som kosta 1,200,000 kronor. Man kan ju derföre skaffa sig några flera pansarbåtar i ramfartygens ställe, och jag är öfvertygad om, att de inom skärgården skola göra alldeles samma nytta som dessa, på samma gång de kosta mindre. Samme talare tillade, att vi nu böra bygga fartyg, som äro i stånd att gå utomskärs, och jag får bekänna, att jag tycker det är mycket ledsamt, att han så ändrat åsigt. Vi minnas säkerligen litet hvar, hvilka åsigter han vid 1871 års riksdag uttalat till statsrådsprotokollet, då han sade, att vi icke borde lägga an på något annat, än ett skärgårdsförsvar och till följd deraf söka skaffa oss 10 monitorer och 20 pansarbåtar, hvilket han då ansåg vara det enda vi borde göra för vårt sjöförsvaret, ehuru han nu, ledsamt nog, tyckes hafva helt och hållet ändrat åsigt och anser, att vi böra bygga sådana fartyg, som utomskärs kunna gå fienden till mötes. Jag beklagar detta på det högsta, och skulle kunna upp- läsa åtskilligt af hvad den förre sjöministern vid 1871 års riksdag ytt- rade till statsrådsprotokollet, hvilket var särdeles upplysande och gläd- jande såväl för mig personligen som äfven, efter hvad jag tror, för många andra, men skall nu inskränka mig till att uppläsa ett par rader af hans anförande. Han sade nemligen: "Om vi, såsom jag ofvan visat, ej kunna erbjuda en sådan makt skepp, passande för striden på öppna sjön, så skulle dock ett antal grundgående fartyg med starkt pansar och svåra kanoner för honom visserligen vara af värde vid så- dana anfall mot kuster och hamnar, som kunna antagas ingå uti hans



operationsplan. Härtill skulle fartyg, sådana som våra monitorer, med de förstärkningar, jag ofvan antydt såsom önskvärda, vara ganska tjénliga, och äfven ur denna synpunkt synes följaktligen den af oss antagna grund för konstruktionen af krigsfartyg vara den rigtiga“.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Slutligen tillägger han också, att vi, med våra i förhållande till andra större makter jemförelsevis små resurser, icke ändå skulle kunna hålla oss på sjön, utan att de starkare makterna snart skulle köra oss från detta stridsfält, och i anledning deraf anmärker han, enligt min tanke, alldeles riktigt, att vi måste inskränka oss till skärgårdsförsvar.

Samme talare yttrade också, att en preussisk general skulle hafva fält det yttrande, att Sverige, i händelse af krig, icke skulle hafva något att frukta, emedan Preussen efter 3 veckors förlopp skulle kunna komma oss till hjälp med 70,000 man. Jag vet verkligen icke, om det är synnerligen mycket att bygga på ett sådant löfte om hjälp från Preussen, utan fruktar snarare att vi skola få Preussen till fiende i stället för bundsförvandt, om vi skulle anfallas, och tviflar storligen på, att ett sådant löfte någonsin skulle gå i uppfyllande.

Jag skall nu icke längre taga Kammarens tid i anspråk, men ber dock att få tillägga några få ord i afseende på ett yttrande af den talaren, som uppträdde näst före mig. Han yttrade nemligen, att han här vid riksdagen samtalat med en äldre riksdagsman, och att denne uttalat den åsigt, att, sedan han blifvit gammal och van vid riksdagsgöromålen, hade han erhållit en viss rutin. Han använde sedermera detta uttryck på Stats-Utskottet, som skulle bestå nästan uteslutande af gamla och erfarne riksdagsmän med denna rutin, som gjorde dem skicklige att pröfva och bedöma riksdagsärenden. Jag lemnar derhän, om så är förhållandet, men det tror jag mig kunna säga, att Stats-Utskottets ledamöter ega förmåga åtminstone så mycket, att de lika väl som den siste talaren äro i stånd att göra en hemställan i afseende å lämpligaste sättet för försvarets ordnande, synnerligast som Utskottet utgått från en helt annan synpunkt än den siste talaren, nemligen Chefens för Sjöförsvarsdepartementet yttrande till 1871 års statsrådsprotokoll, deri han säger att vi endast böra lägga an på ett skärgårdsförsvar.

För min del yrkar jag, att Stats-Utskottets förslag må godkännas.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade sannerligen icke vågat eller kommit att uppträda vid denna punkt af Utskottets betänkande, om jag icke under förliden gårdag kommit att tänka på en gammal historia om den kände Erkebiskopen Gustaf Trolle, hvilken aflade sin biskopskrud på altaret i Upsala domkyrka, och derefter tog på sig hjälm och harnesk för att gå i striden. En talare, domprosten från Vesterås, tyckes hafva gjort på samma sätt, men skilnaden var dock den, att nämnde talare tycktes tala så väl, att han i en framtid skulle ikläda sig biskopsskåpan, hvilken den nyss omnämnde biskopen aflade för att strida. Det var detta, som föranledde mig att uppträda i sjöförsvarsfrågan, jemte det, att jag i går fick höra af en annan talare, att man skulle kunna få så godt sjöfolk från Småland. Det är en sak, som jag dock betviflar, ty jag vet med mig själf, att jag icke är någon god

*Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.*

(Forts.)

sjöman, helst när det är stark blåst. Det är emellertid en sida af saken, som torde intressera herrarne mycket litet att höra på.

Men det har yppat sig vida viktigare omständigheter vid denna fråga. En dylik viktig omständighet är, såsom en talare yttrat sig, den, att Stats-Utskottet vid föregående riksdag icke nog klart uttalat sin åsigt i den likartade fråga, som då förelåg, och jag medger, att det är mycket illa att så skedde och att det ej yttrade sig så tydligt, att något tvifvelsmål om dess mening icke behöfde ifrågakomma. Det är rätt aktningvärdt, att Utskottet nu uttalat sig tydligare, så att icke något tvifvel om Utskottets mening kan uppstå. Det var möjligen mycket illa, att man icke gjort detta i fjor, emedan man derigenom ju hade kunnat spara sig åtskilligt hufvudbry, ty huru man än vill tänka sig och tolka saken, så är det dock visst, att, när man fått in ett litet finger, så vill man hafva in ett litet till, och slutligen får man på det sättet fram hvilka förslag som helst. Jag tror, att, om vi lyckas i denna Kammare mota detta regeringens förslag, så vore det en god sak. Detta förslag går ut från två hufvudgrundåsigter, hvaraf den ena är, att vi skola uppställa stora krigsfartyg, som kunna våga sig ut på öppna sjön och der möta fienden utan att behöfva invänta honom inom skärgården. Jag tror dock, att ingen kan med allvar påstå, att vi kunna uppställa en sådan materiel, att vi kunna hindra en fiendes landstigning på våra kuster, och så länge ingen säger detta, eller försöker att bevisa detta, så är det en paradox att säga, att vi böra göra allt hvad vi kunna för utvecklingen af vårt sjöförsvär. Ty jag föreställer mig, att ingen fiende är så enfaldig, att han bryr sig om att se efter, hvar vi hafva vårt sjöförsvär, sedan han landsatt sina trupper. Hvertill skulle då gagna oss dessa omtalade stora fartyg, hvilka knappast kunna gå så nära inpå kusterna, att vi kunna skicka en enda kula efter honom inåt landet. Huru man vill tänka sig saken, så är väl ändock sjelfva planen mycket svår att bedöma, och någon praktisk erfarenhet kan man ju icke hafva i saken, då vi nu lefvat i fred sedan 60 år. Således måste man nästan stödja sig på sina egna tankar och reflexioner, och min åsigt är då, att den plan, som en föregående sjöminister framlagt, är den bästa, eller att de fartyg, vi skulle bygga, skulle allenast söka att försvara våra hamnar och skärgårdar, men icke tänka på att på öppna sjön möta en fiende och hindra hans landstigning. När vi nu veta detta, och detta synes för sunda förnuftet så uppenbart, så har jag icke kunnat tänka mig, att så många personer skulle uppträda och uttala ett gillande af denna försvarsplan att bygga så många och så stora fartyg, hvilka skulle försöka att i öppna sjön möta en starkare fiende och hindra honom att intränga med trupper i vårt land. Jag skulle icke bry mig så mycket om de millioner, som skulle åtgå för det af Kongl. Maj:t föreslagna ändamål, om icke de kostnader, som för dess genomförande skulle krävas, skulle för framtiden undanskjuta genomförandet af ett förslag, som kunde gifva oss ett landtförsvär, hvormed vi kunde möta en fiende, som ville intränga i landet. Det tyckes ligga nära till hands, att det är en sträfvan hos vissa ledamöter i denna Kammare, att få denna punkt bifallen, för att så länge som möjligt aflägsna försvarsfrågan, hvilken jag dock kan påstå, att de flesta, såsom sanna fosterlandsvänner, vilja hafva så snart

som möjligt löst. Och man styrkes ännu mer i denna förmodan, då man ser och hör, att regeringen vill framställa ett sådant arméförslag, som sist. Och det kan väl vara uppenbart, att i sådan händelse skulle denna fråga blifva ännu mera undanskjuten. Jag varnar emellertid oss alla, mine herrar, för att nappa på den krok, som regeringen framlagt.

Här är emellertid så mycket sagdt i frågan, att längre diskussion icke tjänar till något, helst då man vet att Första Kammaran har bifallit Kongl. Maj:ts förslag, dervid afgörandet berodde på en enda röst. Det vore då icke för mycket, om Andra Kammaran till gengäld derför skulle medgifva blott en något mindre summa, än Stats-Utskottet tillstyrkt, ty jag tror, att regeringen med denna mindre summa kan börja med att bygga ett eller annat fartyg, åtminstone till någon del deraf. Jag får derföre yrka, att summan måtte nedsättas från 1,700,000 kronor till 1,200,000, men att vid anslaget fortfarande fästas alla de af Utskottet föreslagna villkor.

Om detta blir Riksdagens beslut, borde väl regeringen erhålla visshet om det förhållandet, att Riksdagen icke ämnar på sitt försvar onödigt oppoffra så mycket, som det skulle kunna synas, om man visar sig för frikostig i afseende på sjöförsvaret. Låtom oss erinra oss det sista kriget i Frankrike; hvad uträttade derunder deras flotta, deras fästningar? Jo, de inspärrades i sina fästningar och kunde icke försvara sig i en enda af dem. Skulle, hvilket Gud förbjude, någonsin ett krig yppa sig inom våra landamären, måste vårt försvar blifva våra berg, våra pass och våra skogar, och det är icke tänkbart, att vi skulle kunna på öppna fältet, vare sig till sjös eller till lands, möta de stora härar, som våra motståndare skulle kunna sända emot oss. Jag varnar eder ännu en gång, mina vänner, om det finnes några sådana, för att acceptera regeringens förslag om ramfartygens införande, ty hvad vi nu skulle komma att derpå nedlägga, är blott en början till hvad som framdeles komma skall.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till Utskottets förslag, med den nedsättning i anslaget af 500,000 kronor, som jag förut nämnt.

Herr Toll: Jag instämmer fullkomligt med Utskottet derutinnan, att det varit önskvärdt, det en fullständig plan för både landt- och sjöförsvarets ordnande på en gång framlagts, äfvensom att utredning hade skett om landets förmåga att bära de ökade bördorna för ett betryggande försvar. Men jag kan icke inse, att häri bör ligga något hinder för att nu ordna den mindre delen af vårt försvar, nemligen sjöförsvaret, i synnerhet som detta är tilltaget i de minsta dimensioner som gerna kunna för ett försvar ifrågakomma och vi lika litet kunna undvara ett sjöförsvar som ett landtörsvar. Jag tror, att en sådan åtgärd skulle bidra till trygghet och lugn för landet och dess utveckling, under det att folket kanske länge nog får vänta på landtörsvarsfrågens lösning. Fördelarne af en på förhand uppgjord plan torde vara obestriddliga; det medför äfven den fördelen, att industrien derigenom i god tid kan riktas derhän, att den kan understödja detta försvars ordnande, hvarigenom det äfven i detta afseende blir prisbilligare, än annars skulle blifva händelsen.

*Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)*

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

Den aktningvärdade ståndpunkt, hvartill vårt naboland Danmark nu hunnit med afseende å sitt sjöförsvär, bevisar ju till fullo, hvart man kan komma med klokhet och beräkning. Danmark står för närvarande, efter hvad under gårdagens diskussion upplystes, på en sådan ståndpunkt i berörda hänseende, att det vore föga rådligt för oss att ut-sätta oss för någon allvarsammare konflikt med detsamma, vare sig i lotsfrågor eller annat, emedan vi dervid ovilkorligen skulle komma att draga det kortaste strået. Jag kan för öfrigt icke inse, att denna, af Herr Sjöministern nu framlagda plan, skall behöfva anses vara, om jag så får uttrycka mig, till den grad hopsnörd, att man icke under den tid, som antages ätgå för densammes utveckling, skulle kunna följa med sin tid och tillgodogöra sig de förbättringar i fartygscerterna, som vetenskapen under denna tid kan åstadkomma. Skulle vi förut hyst denna farhåga, att ej förmå följa med de krigsvetenskapliga framstegen, så synes det oförklarligt huru vi, hvad landtförsväret beträffar, ens hunnit så långt, att vårt infanteri nu är beväpnadt med remingtongevär och icke med flintläsgevär.

Frågan har nu under en långvarig diskussion blifvit så uttömd, att jag i det hela har ganska litet att tillägga, men jag har likväl tyckt mig finna, att några moment af debatten kunna täla vid att ytterligare något litet beröras. Så framkastade den ärade representanten från Kalmar i går några satser, hvaraf han ovanligt blygsamt benämnde en en paradox; det skulle vara den, att framtidens sjöförsvär endast skulle acceptera snabbhet och kanonstyrka såsom grund. Men han uraktlät att nämna hvad som antages såsom lika nödvändigt, nemligen massan och dess stötkraft. Då jag anser, att detta är en nödvändigt ingredierande del i sjöförsväret, tror jag, att det vore lika fåvitskt att beröfva sjöförsväret ramarne eller med dem likartade fartyg, som att beröfva infanteristen bajonetten. Euviget måste nemligen alltid tänkas såsom stridens slutpunkt; jag kan förbereda denna slutpunkt genom elden, men enviget eller tvekampen måste ändock alltid tänkas såsom det slutliga målet, vid hvilket den ene eller andre skall tilltvinga sig segren. Om vi tänka oss två slagskämpar, som endast hafva sina knytnävar att tillgå, så börjas grälet alltid med ord, men man öfvergår snart till handling och det är denna, som blir afgörande. Sådan är äfven stridens karakteristik, vetenskapen må för öfrigt hafva förfinat eller invecklat den så mycket som helst. Därföre tror jag, att ett sjöförsvär utan offensiv förmåga blir ett svagt försvär.

Den ärade representanten på kalmarbänken yttrade äfven, att sjöförsvärsfrågan, det vill säga egentligen frågan om de stora fartygen, reducerar sig till en penningfråga. Jag vågar dock påstå, att häri ligger en stor ensidighet, och att denna fråga, hvad vårt land beträffar, bör betraktas med mera öppen blick. Vi hafva nemligen våra skär och kuster, vi hafva vårt jern och vårt trä och en befolkning, lämpad att blifva de dugligaste sjömän i verlden; och jag tror, att äfven dessa elementer böra tillmätas någon betydelse vid bedömandet af utsigten för oss att kunna åstadkomma ett kraftigt sjöförsvär. Har man rätt, jag hemställer det till hvarje tänkande fosterlandsvän, att lemna dessa fördelar ur räkningen? Det är emellertid icke frågan om att kunna leverera några stora sjöbataljer, utan endast att vi skola begagna oss

af de hjelpmedel naturen — man kan säga med slösande hand — be- *Om anslag till*  
redt oss, för att vi skola vara i stånd att äfven på sjön försvara vår *byggande af*  
sjelfständighet. *krigsfartyg.*

(Forts.)

Den teori, enligt hvilken man måhända vill, att vi först sedan vi sett våra kuster härjas, våra städer och byar brännas, skola sätta oss till motvärn, för att då kasta fienden tillbaka i sjön, sedan han sjelf fått obehindradt välja sig landstigningspunkt, den teorien kan jag, för min del, icke biträda. Vårt nuvarande sjöförsvär är hufvudsakligen endast ett positionsförsvär och hvad man nu åsyftar, är att få ett rör- ligt kustförsvär, ingenting annat. Skulle vi nu uraktlåta detta, då be- farar jag att vi, i händelse af krig, blott allt för mycket skola få upp- lifva minnet af de olyckliga tilldragelserna från 1718 och 1719 års krig, då hela vårt försvarsväsende var förstördt och fienden kunde obehindradt landstiga på våra kuster. Jag tror, att historien lemnar oss tillräckligt varnande vittnesbörd, om huru då gick till, för att vi nu böra känna oss manade att söka undvika något sådant. Med vår skär- gård, i hvilken fiendens större fartyg ej kunna intränga, till skydd, och försedda med signalbåtar, enligt Herr Sjöministerns förslag, som i tid varsko fiendens annalkande, behöfva vi lika litet befara att i otid ut- sätta oss för hans öfverlägsenhet, som att tvingas till overksamhet genom instängning, såsom det ofta framhållits.

Samme ärade talare på kalmarbänken har ock velat låta oss förstå, *hvilka* det skulle vara, som önskade en stor sjögående flotta. Det der myekna talet om en stor sjögående flotta vågar jag påstå vara allenast en fras, uppfunnen "till allmänhetens förvillande", som det heter; någon annan grund tror jag icke det talet har. Ty hvarje tänkande man i vårt land bör numera hafva kommit till insigt om det dåraktiga uti att tänka ens möjligheten af, att vi annat än möjligen i undantags- fall skulle kunna mäta oss på öppna hafvet med våra stora och mäktiga grannar. Men på samma gång tror jag också, att man mycket öfverdrifvit dessa grannars krafter till sjös. De hafva nemligen stora landgränser att skydda och behöfva derföre så starkt utveckla försvaret till lands, att detta fräter på deras krafter och nationaltillgångar och förhindrar dem att använda någon allt för mycket öfverflödande kostnad på ett öfverlägset sjöförsvär. Detta har erfarenheten redan visat. Orin- ligheten af antagandet, att meningen nu skulle vara att hos oss göra början med anskaffandet af en stor sjögående flotta, visas också deraf, att, såvidt jag kan förstå, i Herr Sjöministerns framlagda förslag fråga icke är att förse fartygen med större kolförråd, än som kan vara till- räckligt för tre dygn; och deraf skönjes ju klarligen, att man icke tänker på några längre utfärder, utan endast att flottan skall hålla sig inom skärs för att i någon mån skydda våra kuster, men der skola de kunna röra sig fritt och obehindradt.

Efter denna lilla parentes vill jag återkomma till den ärade repre- sentant, som jag förut åberopat, och som trott sig kunna upplysa, hvilka det är, som hos oss skulle tänka på anskaffande af en stor sjö- gående flotta. Enligt hans förmenande, skulle det vara de, som trodde sig på detta sätt kunna undgå att göra uppoffringar för landt- försvaret. Men jag hemställer till den ärade representanten och till eder alla, mine herrar, om det verkliga finnes någon rimlighet uti att

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

tänka, att man för en årlig summa af 639,000 kronor utöfver det nu utgående anslaget skulle kunna anskaffa en sjögående flotta, sådan den ärade representanten tyckes hafva tänkt sig den. En nedsättning i det nuvarande anslaget kan jag nemligen icke föreställa mig att någon tänker på; detta vore ju rent af att gifva vårt sjöförsvaret en tillbakagående riktning. Att bifalla de för sjöförsvaret nu äskade 639,000 kronor kan icke förrycka frågan om landtförsvarets ordnande, såsom man på vissa håll haft sig angeläget att påstå, vare sig detta skett af ren nihilism eller af missförstådt nit hos dem, som under förhoppning att kuma få *allt* vilja göra *intet*. Jag beklagar denna kortsynthet i allmänhet och i synnerhet der den förekommer hos yrkesmän.

Man säger, att genomförandet af den nu framlagda planen skulle under de närmaste 12 åren kräfva ett sammanlagdt belopp af icke mindre än 42 millioner kronor. Det må vara sant, att denna summa är ganska betydlig; men senast framlagda och förkastade förslag till landtförsvarets ordnande skulle kosta omkring 30 millioner kronor om året, och detta gör också på tolf år en ganska vacker summa. På detta sätt får man emellertid icke räkna, utan man får kosta på försvaret hvad tillgångarne medgifva, utan att uppställa för sina åtgöranden allt för mörka spökbilder, ty det är icke helsosamt. Sveriges folk, mine herrar, är sedan hedenhös uppfostradt i den tanken, att hafvet med sitt rörliga vågsvall dock utgjort ett fast skydd för dess frihet och sjelfständighet, och jag tror icke, att det, när det rätt besinnar sig, skall kunna förmås att omfatta den åsigten, att genom sjöförsvarets tillbakasättande förvandla hafvet till en vanlig landgräns, som när som helst och fullkomligen obehindradt kan beträdas af en ovän, han må komma östan eller sunnan ifrån.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Sedan öfverläggningen pågått så länge som den nu gjort, skulle det utan tvifvel vara önskvärdt att frågans afgörande icke genom en förlängd diskussion komme att fördröjas. Då många redan blifvit uttröttade af denna öfverläggning, och då flere talare hafva antecknat sig för att uppträda i frågan, skall jag fatta mig så kort som möjligt, så mycket hellre som jag tror att Utskottets af så många klandrade motivering är så tydlig, så klar och så rakt på sak gående, att den borde vara begriplig för hvar och en.

En talare har yttrat, att svenska folket väntar att representationen i denna fråga skall göra sin *pligt*. Detta var ett ord, på hvilket jag vill taga fasta; ty jag tror att svenska folket har samma förväntan, icke endast i afseende på sjöförsvaret, utan äfven angående alla de öfriga ärenden, hvilka komma under Riksdagens behandling, och icke minst då det gäller att tillse, hvart svenska folkets penningar taga vägen, emedan, då svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena, Riksdagen i följd deraf bör i främsta rummet tillse hvad svenska folkets väl kräfver.

Om nu endast vore fråga om sjöförsvarets ordnande, så kunde man väl säga: hvad betyder det väl om våra fartyg kosta några hundra tusen kronor mera eller mindre, om vi bestämma oss för de eller de fartygscerterna. Men, mine herrar, man får väl ändå icke resonnera så;

här är fråga om mycket annat än sjöförsvaret, som utgör blott en liten del af det stora hela af de utgifter, som i allmänhet erfordras.

Jag tror således att det är representationens pligt att i främsta rummet taga i öfvervägande, huruvida landet har medel att anslå till det ena eller andra ändamålet, och man bör i allmänhet på förhand tillse huru långt man dervid kan gå. Så äfven i afseende på vårt försvar i dess helhet. Att nu säga att vi kunna bifalla hvilket belopp som helst för ordnandet af vårt sjöförsvaret, utan afseende på hvad landtförsvaret kan komma att kosta, är, efter min åsigt, i sanning obetänksamt. Ingen klok människa lärer väl i sin enskilda hushållning göra utgifter, utan att tillika hafva öfvertänkt huruvida hans tillgångar sådant medgifva; men om han deremot den ena dagen efter den andra utan betänkande tillåter sig utgifter, så kan man på förhand se huru det till sist skall gå med en sådan man, och att det vore ett särdeles lyckligt fall om han icke blefve bankrutt. Om nu detta gäller för den enskilde, så bör det också gälla med afseende å hushållningen med statens medel. Vår statshushållning står — det måste hvar och en som blickat in i densamma medgifva — visserligen icke på de bästa fötter, och man har svårt att komma till det bättre i detta afseende, så länge man fortgår på den väg, som under senare tider varit följd, eller att man efter gammal vana låter allt gå som det kan. Vi hafva offrat betydliga summor på försvarsväsendet, men ändå får man dag efter annan höra att vi icke ega något försvar. Är detta sant, då hafva vi begått ett stort misstag vid användandet af dessa summor; hvarom icke är denna klagan oberättigad. Jag tror, för min del, att vårt försvar visserligen icke står på så goda fötter, som det bort göra i förhållande till de stora summor, som offrats på detsamma; men å andra sidan anser jag att dermed icke är så illa bestäldt, som man förmenar. Utan tvifvel vore det bättre om sjöförsvaret kunde ordnas i sammanhang med försvaret i dess helhet, och det vore önskvärdt att, innan vi taga i tu med det förra, hafva klart för oss, hvilka kostnader vårt landtförsvaret kan komma att kräfva; ty att ett sådant måste finnas, derom kunna meningarne icke vara delade. På *landtförsvaret* måste vi bygga vårt *hufvudsakliga försvar*, till hvilket *försvarsverket till sjös* bör anses som endast ett *bihang*. Många finnas, som påstå att sjöförsvaret tjänar till ingenting — en sak, som jag icke vågar bedöma — men jag tror att äfven detta har *någon* betydelse, ehuru icke som sjelfständigt för sig — ty såsom sådant har det ingen synnerlig betydelse, — likasom jag icke heller vill tillerkänna detsamma en sådan betydelse, att det bör ställas framför landtförsvaret. Hvad är då rimligare än att gå i den af Utskottet angifna riktning, eller att, då vi snart hafva att förvänta ett nytt förslag till landtförsvarets ordnande, vi böra afvakta detta förslag för att kunna bedöma den ställning vårt sjöförsvaret kommer att till förenämnda försvar intaga. Jag vet ej huruvida meningen är att sjöförsvaret skall utvidgas och landtförsvaret inskränkas eller tvärtom; men skulle dervid landtförsvaret komma att taga för stora dimensioner, då är det klart att sjöförsvaret måste maka åt sig. Något måste emellertid göras för att de kostnader, vi redan nedlagt, icke må vara till spillo gifna, och huru man än betraktar saken, så tror jag dock klokheten bjuda att man gör sig klart reda för ställningar och förhållanden,

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till innan man beslutar sig för att öka utgifterna under den ena hufvudbyggande af titeln efter den andra.  
krigsfartyg.

(Forts.)

Utskottet har hvarken sagt om den uppgjorda försvarsplanen är lämplig eller olämplig; Utskottet har endast förklarar att det icke vore klokt om Riksdagen skulle för sin del på förhand, och innan ännu den nya landtförsvarsplanen vore bestämd, tillställa att staten inlåte sig på större utgifter i detta afseende än den redan gjort; och jag tror att Utskottets motivering har skäl för sig i detta afseende, de der skola gälla inför hvar och en, som icke intager en ensidig ståndpunkt i denna fråga. Jag klandrar icke dem, som gjort sjövapnet till sitt yrke, om de i sina framställningar något ensidigt förfäktat Kongl. Maj:ts förslag, ty vi hafva litet hvar det felet att vi sätta mesta värdet på och försvara det yrke vi sjelfva tillhöra, och detta är ju ganska naturligt; man har vant sig att se saken *så*, och man tror att hela landets väl beror på att andra dela den uppfattning, man sjelf har; men vi som stå utanför allt detta, vi som vant oss att lefva tarfligt, vi se kanske icke sakerna i stort, men skulle måhända, och så länge början skall hvila på de s. k. lägre samhällsklasserna, kunna bedöma huruvida landet eger förmåga att bära så stora uppoffringar, som här ifrågasätts. Då här är fråga om stora förhöjningar i anslagen, blir det ock nödvändigt att tillse, att dessa förhöjningar icke blifva större än att allmogen, som deraf drabbas, kan få äta sig mätt samt hafva råd att kläda sig anständigt. Måhända finnas de, som tro att vi hafva råd nog att bära alla dessa dryga utgifter, hvarom här är fråga; men de torde också då veta *hvarifrån* vi taga dessa tillgångar. — Förmodligen finnas dessa stora tillgångar hopade hos dem, som så tala, eller deras vederlikar — men kanske skall det höga talet om att vi nog hafva råd både till det ena och till det andra tystna en smula, om det blefve fråga om att kostnaderna skulle betäckas genom pålagor, utgående i noggrann proportion till hvars och ens inkomster och förmögenhet, — dervid kunde inträffa samma förhållanden som de, hvilka egde rum i Preussen vid den nya värnepligt-lagens tillämpning derstädes, då det gick så långt att drottningen måste sälja sina juveler och hofpersonalen måste afstå från att dricka vin, eller skulle det kanske gå på samma sätt som under Gustaf Vasas tid, hvilken, sedan han bekämpat rikets yttre fiender, äfven måste bekämpa presterskapet i landet, eller den samhällsklass, som slagit under sig största delen af landets inkomster. Det kan, hvilket jag dock hoppas icke måtte inträffa, komma att gå derhän, att en sådan fördelning af skattebördorna kommer till stånd, och att de, som för voro de frikostigaste, nu, när det gäller deras egen pung, skola stämma om tonen och säga att vi gå för långt i frikostighet med statens medel — en beskyllning, hvilken för öfrigt från många håll uttalats mot denna Riksdag.

Jag tror mig icke behöfva yttra något mera i afseende på denna del af frågan.

Beträffande den af herr sjöministern lemnade garanti, så må jag förklara, att jag för min del skulle ansett densamma mycket tillfredsställande, om jag nemligen kunde vara försäkrad om att den nuvarande sjöministern under så lång tid finge sitta kvar på statsrådsplatsen oss till hjälp; men detta kunna vi icke veta eller hoppas på, ty han är



dödlig, han som andra menniskor; olikhet i åsigt kunna nödga honom afgå — helst han icke är justitie-statsminister.

Jag tror således att saken bör betraktas från allmän synpunkt och att Herr Sjöministern bör, med den ståndpunkt han intager till denna fråga, vara belåten med att ställningen är sådan som den är.

Vidkommande slutligen sjelfva summan, så nämnde en talare att han ville gå en medelväg emellan Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag. Jag tror dock att han icke lyckades inslå denna medelväg, hvilken deremot är att finna i Utskottets förslag; ty då vi å ena sidan hört yrkanden om det begärda anslagets nedsättning och å andra sidan om dess höjande, så anser jag för min del lämpligare att hålla på den åsigt, vi förledet är uttalade, hvilket också nödvändigheten bjuder, då man ser att statsinkomsterna minskats.

Under sådana förhållanden tror jag att Utskottets förslag har skäl för sig. Jag skulle visserligen kunna anföra ännu flera skäl för det samma, men då jag från början lofvade att fatta mig så kort som möjligt, vill jag infria detta mitt löfte, då jag nu inskränker mig till att helt enkelt anhålla om bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Häruti instämde Herrar *Carl Aron Jönsson, Jan Andersson, Sandstedt, Sam. Johnson, Hübinette, Magnus Svensson, Ivar Månsson* och *Pehr Pehrsson*.

Herr Key: Då under en diskussion, som räckt så länge som denna, man för andra gången begärt ordet, behöfver man i viss mån vädja till Kammarrens öfverseende, innan man änyo begagnar sig deraf; men här har blifvit så mycket yttradt mot Utskottets förslag och äfven mot mig enskildt och det anförande, jag hade i går, att jag för en stund nödgas taga Kammarrens tid i anspråk.

En talare på uplandsbänken, Herr Casparsson, började sitt anförande med att förklara, att, då man mot honom anmärkt, det han väl ofta i denna Kammare sysselsätter sig med poesi, han för denna gången skulle uteslutande hålla sig till siffror. För sådant ändamål omtalade han den s. k. kompromissen såsom en tredje statsmakt, och jag förmodar, att detta äfven var en af de sifferuppgifter, han ansåg nödigt att meddela Kammarren. Han gjorde sedermera efter almanach de Gotha en lång utredning om kostnaden för landtförsvaret i olika länder och kom dervid, hvad Sverige beträffar, till några besynnerliga resultat. Han sade nemligen, att kostnaden för Sveriges landtförsvär är det och det, "om man icke medräknar indelningsverket". Detta kallar jag icke för siffror, utan för fantasier. Mitt totalintryck för öfrigt af den spirituelle talarens anförande var, att det rörde sig väl mycket *bredvid*, blott något *om* och nog litet *i* sak; ty uti *den* sak, hvarom här är fråga, om ramfartygen, hade han högst obetydligt att anföra.

En talare på stockholmsbänken, Herr Lindmark, vände sig till mig med påståendet, att mitt yttrande i går, det Stats-Utskottets förslag vore ett förtroendevotum för den nuvarande sjöministern, icke skulle vara riktigt, utan att det tvärtom skulle kunna betraktas såsom ett misstroendevotum — jag minnes icke, om han just begagnade detta ord, men

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

att hans mening var, att det icke kunde anses utgöra ett förtroende-votum, föreföll alldeles påtagligt. Utskottet skulle nemligen i sjelfva klämman hafva inlagt en bestämd reservation mot ramfartygs byggande. Häremot ber jag att få upprepa ungefär hvad jag i går yttrade: När Kongl. Maj:t öppet och lojalt för Riksdagen framlagt ett förslag, enligt hvilket de ifrågasatta kostnaderna skulle uppgå till det betydliga beloppet af 42,600,000 kronor, och Utskottet med dessa siffror och denna plan för ögonen tillstyrker Riksdagen att bevilja det högsta årliga anslag, Riksdagen hittills, med undantag af förlidet år, då ett lika förtroendevotum gafs samma ärade sjöminister, någonsin beviljat till vår flotta, har icke Utskottet då — och jag tror ingen med rätta kan förneka det — långt ifrån att yttra något misstroende, visat ganska stort förtroende för Herr Sjöministern? Utskottet har ju likasom sagt: Vi hafva sett planen, och största delen deraf gilla vi; endast i fråga om ramfartygen äro vi tveksamme och vilja därför icke nu befatta oss med dem, utan uppskjuta byggandet af sådana fartyg till dess i främmande land frågan om deras ändamålsenlighet hinnes utveckla sig.

Efter min uppfattning är för öfrigt påståendet att Utskottet gifvit sjöministern ett förtroendevotum så mycket mer hållbart, som Utskottet för sin del accepterat en affär på 18 à 20,000,000 kronor.

En talare på vestmanlandsbänken, Herr Linder, yttrade något om den tveksamhet och vanda, nya riksdagsmän i allmänhet känna, då de skola fatta sitt beslut i den ena eller andra frågan, och förmålde huru-som en äldre riksdagsman sagt honom att tveksamheten försvinner, då man erhållit "riksdagsrutin", äfvensom att denna skulle ersätta allt, kunskafer och specialkänedom, samt vara det enda behöfliga, och talar-en tillade, att, ur denna synpunkt seddt, det syntes vara Stats-Utskottet förbehållet att ådagalägga en hög grad af sådan "riksdagsrutin". Jag hörde med största uppmärksamhet på anförandet af denne talare, som i år för första gangen bevisar riksdagen, och att döma af den "rutin", han redan ådagalagt, förefinnes all möjlig förhoppning att han före tre-årsperiodens utgång skall erhålla en synnerligt stor "riksdagsrutin".

En talare på dalabänken, Herr Toll, yttrade sig emot dessa snabb-gående fartyg med starkt artilleri, som jag i mitt anförande under går-dagen tillät mig att förorda såsom framtidens fartyg. Han sade att det icke var nog med att "på afstånd gråla på hvarandra", utan att man äfven måste komma till "tvekamp". Han menade naturligtvis med "grålet" beskjutning medelst kanoner, och med "tvekamp" ombordlägg-ning. Detta skulle väl gå för sig, om det berodde på en sjelf; men har man å ena sidan ramfartyg med 11 till 12 knops hastighet och å den andra fartyg med 16 till 17 knops fart — och sådana finnas äfven — torde det helt och hållet bero på dessa senare fartyg, om det skall blifva tvekamp af eller ej. De kunna nemligen utan att göra sig omak med någon sådan tvekamp, på behörigt afstånd helt trankilt gå rundt omkring Herr Tolls ramfartyg och skjuta det i sank.

Jag nämnde äfven, att Stats-Utskottet hyste tveksamhet och betänk-ligheter vid frågan om byggandet af dessa ramfartyg, och jag får öppet tillstå, att den diskussion, som här förevarit, och till och med det ytt-rande, Herr Sjöministern i förmiddags haft, icke förmått häfva dessa betänkligheter. Den ärade Herr Sjöministern nämnde, att han trodde

det kostnaden för byggande af ett dylikt ramfartyg "icke skulle mycket öfverstiga 3,000,000 kronor". I Kongl. Maj:ts förslag upptages dock kostnaden till 4,000,000, under det att den förlidet är upptogs till endast 2,900,000. Då nu till och med Herr Sjöministern sjelf kan vara så pass tveksam om kostnaden, att en differens på så stora sifferbelopp, som de af honom angifna, förefinnes, tror jag att Stats-Utskottet häraf fått ökade skäl för sin tveksamhet, så mycket mera som, enligt hvad man af engelska tidningar sett, såväl inom som utom det engelska parlamentet råder den största ovisshet om hvilken fartygscert bör tillräknas företrädet. Man tvekar visserligen icke i afseende å den frågan, om England skall hafva ett starkt sjöförsvär eller icke; ty derom, att fartygsmaterielen bör vara tillräckligt stark för att upprätthålla Englands maktställning på hafvet, är man under alla förhållanden visserligen ense. Deremot blifva meningarne i England allt mer och mer delade, huruvida, med anledning af den fruktansvärda verksamhet, artilleristyrkan genom de stora kanonerna af svår kaliber visat sig mäktigt att åstadkomma, det numera ens är möjligt att skapa ett på krigsfartyg af någon enda cert tillämpligt ogenomträngligt pansar. Inför de oerhörda kostnaderna af denna fruktansvärda duell mellan kanonen och pansaret står sjelfva det rika England tveksamt och häpet. Och ändock finner man Stats-Utskottets tvekan besynnerlig och säger att den innebär ett mistroende mot regeringen!

Ännu ett exempel torde det tillåtas mig att få såsom ett ytterligare skäl för denna tveksamhet anföra. Jag ber då att i sådant afseende få i minnet återkalla de vexlingar och omkastningar, som inom sjövapnet blott under de senaste tio åren egt rum. Hvad finna vi då? Jo, att vid början af denna tidpunkt, eller år 1865, flottans officerspersonal bestod af 228 officerare. Sedan år 1866 flottan delats i sjöflottan och skärgårdsartilleriet, bestämdes åter officerarnes antal till 88 för det förstnämnda och 55 för det senare vapnet, eller tillsammans 143, hvarigenom således antalet minskades till nära hälften. År 1870 väcktes af en kapten vid flottan och riksdagsman för Karlskrona stad, Herr Palander, motion om flottans omorganisation, och enligt hans förslag erfordrades endast 87 officerare. Hans motion föll visserligen, men hade många försvarare och en stark mening inom Medkammaren för sig. År 1873, då, i enlighet med derom af Kongl. Maj:t väckt förslag, beslöts att ånyo sammanlä de två vapnen till en enda flotta, bestämdes officerarnes antal till 140. År 1875 föreslog Kongl. Maj:t ett antal af 228, och i år, i fall den stora sjöförsvarsplanen vinner framgång, skulle erfordras ett antal af 453. — Och detta, mine herrar, på blott tio år! Jag hemställer, om det icke med dessa siffror för ögonen kan vara skäl till någon tveksamhet.

Jag blandrar visserligen icke obetingadt nyss af mig anmärkta förhållanden, de kunna *i viss mån* anses förklarade, om icke försvarade, af sjövapnets ständiga utveckling och den — om jag får begagna detta uttryck — alltjemt fortgående revolution, detta vapen med hvarje dag undergår; men detta förhållande gör också både den ena och andra betänkligheten förklarlig och naturlig. Är det under sådana förhållanden underligt eller orätt att hysa betänkligheter, och allra minst är väl representanten från Dalarne, Herr Toll, berättigad att tillvita en

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.* person, som hyser sådana betänkligheter, att vara "nihilist i försvarsfrågan". Är detta icke tvärtom, är det icke en fosterländsk pligt att hysa betänkligheter i ett sådant fall som detta?

(Forts.)

Nu har man sagt — och det kunde visserligen vara frestande att deri instämma med talaren i mitt granskning här på smålandsbanken — att, efter den utgång frågan fått i Första Kammaren, man nu borde yrka på nedsättning i det af Stats-Utskottet föreslagna beloppet. Jag tror dock, att det icke blott är värdigast att bibehålla den ställning, man en gång i frågan intagit, utan också att detta är det rättaste. Stats-Utskottet har nemligen utan någon animositet eller baktanke ställt frågan på dess rätta ståndpunkt, då Utskottet helt enkelt föreslagit att godkänna den del af Kongl. Maj:ts proposition, hvarom någon tvekan icke behöft uppstått, men deremot föreslagit — och detta på ett bindande vis — uppskof med den del af frågan, hvarom tvekan förefinnes. Detta är, efter min tanke, det rättaste; och jag hoppas, att det rättaste skall här som i så många andra fall visa sig hafva varit det klokaste, ty om Andra Kammaren antager Stats-Utskottets förslag, kunna de, som äro med mig liktänkande, vara mera förvissade om, att samma förslag skall gå segrande ur den gemensamma voteringen.

Jag anhåller ännu en gång om bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Isak Bengtsson: Utan att på minsta vis vilja bestrida, att sjöförsvaret är af stor vikt för vårt land, kan jag dock icke nu gå längre än Stats-Utskottet gjort, synnerligast som frågan om vårt landt-försvars ordnande på hufvudsakligen samma grunder säkert är nära förestående.

Jag yrkar således att för krigsfartygs byggande må för år 1877 på extra stat anvisas 1,700,000 kronor.

Herr Ola Månsson: Då denna fråga nu diskuterats under två plena i Kammaren, och tjugutvå talare före mig haft ordet, af hvilka åtskilliga sökt och, efter min åsigt, äfven lyckats utreda densamma ur såväl den ena som den andra synpunkten, så tror jag icke det är skäl att vidare försöka vända frågan hvarken hit eller dit. Man har endast att gå till sig sjelf och af Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets förslag fästa sig vid det, som man finner vara för sitt föreställningssätt det lämpligaste. Så har jag gjort och dervid kommit till det resultat, att det sistnämnda förslaget bör föredragas. Jag tror, att Utskottet också lemnat talande skäl för sitt förslag, äfvensom att vi för denna gången böra stanna dervid, och skall derföre icke inlåta mig på frågans vidare utredning, utan endast som en öppen votering tillkännagifva, att jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jonas Andersson i Häckenäs: Då Stats-Utskottet föreslagit Riksdagen att besluta sig för ett uppskof med pröfningen af det tolf-åriga förslag, angående byggande af sjökrigsfartyg, som afses att grunda vårt försvar på just dessa fartygscerter, som förutsätta för sin fullbordan 12 år, så vill jag i konsekvens dermed nu icke ingå i någon detaljerad pröfning, huruvida denna plan i och för sig är riktig eller icke.

Då emellertid Stats-Utskottet blifvit ganska skarpt klandradt för sitt åtgörande i detta fall och af många talare fått uppbara ganska

grava anmärkningar, så anser jag mig ega både rätt och pligt att, såsom ledamot af Stats-Utskottet, söka försvara de åtgärder, som Utskottet föreslagit. Hade Utskottet verkligen försökt att ingå i pröfning af den nu framlagda sjöförsvarsplanen, hade också naturligtvis helt andra motiv måst åtfölja Utskottets förslag, än som nu dervid fogats. Då hade det också varit i sin ordning, att Kammarren ingått i närmare granskning af Utskottets förslag, så vidt det rör försvaret i allmänhet. Nu har Utskottet likväl icke ingått i någon pröfning och sålunda icke heller framlagt någon motivering för en sådan pröfning; men det oakadt ha här uppstått talare i mängd, som utan att ega de faktorer, som förutsättas för en pröfning, ändå ingått i ett fullständigt bedömande af lämpligheten af den framlagda planen. Utskottet har ansett, och jag är fullkomligt införlifvad med den åsigten, att vi för närvarande sakna åtskilliga faktorer, som ovilkorligen måste tagas i beräkning vid bedömandet af vårt försvarsväsende i allmänhet såväl till sjös som till lands. Vore våra materiela resurser och krafter mindre begränsade än de i verkligheten äro, så skulle man — derom håller jag med — kunna, så att säga, på rak arm afgöra denna fråga. Hvem skulle icke då vilja ingå på anskaffande af de allra bästa, om också de dyrbaraste, försvarsanstalter äfven för vårt sjöförsvar, oberoende af hvad som kunde komma att bestämmas i det fallet i afseende på vårt landtförsvar. Nu måste vi dock taga i beräkning hvad landets krafter förmå att häraf bära; och detta är en faktor, som, efter hvad jag tror, ännu icke blifvit fullt utredd, men för hvars utredning en särskild komité blifvit tillsatt. Vid sådant förhållande hemställer jag om icke Utskottet haft giltiga skäl för sitt förslag, att man borde afvakta denna utredning för att, sedan en fullständig försvarsplan till lands blifvit framlagd, kunna tillbörligen afväga, huru stora uppoffringar man bör våga att underkasta sig tilldet ena och andra försvarsväsendet.

Jag tror, att äfven den, som är den allra ifrigaste vän af vårt sjöförsvars utveckling, bör kunna anse en sådan fordran billig och till och med ovilkorligen nödvändig som den, att man har någorlunda klart för sig, huru stora materiela uppoffringar vi förmå underkasta oss, innan vi våga bestämma oss för, om vi skola gå in på det ena eller andra slaget af försvarssystem. Härtill kommer det vanskliga att redan nu bestämma sig för en försvarsplan, för hvars realiserande erfordras en tidrymd af 12 år. När man måste erkänna, att den ena uppfinningen numera så ofantligt hastigt följer på den andra, att hvad som ena året ansetts som det bästa tänkbara redan det följande året vida öfverträffas af en annan uppfinning, så hemställer jag, om det icke ligger rättvisa och klokhet uti att af denna orsak uppskjuta, åtminstone för ett eller annat år, med afgörandet af det sjöförsvarssystem, som för våra förhållanden må anses lämpligast. Vi komma derigenom uppfinningarnes framsteg åtminstone i någon mån närmare än nu och kunna derefter lämpa vårt bedömande. Jag tror, som sagdt, att den diskussion, som här utvecklats sig i afseende å bedömandet af den framlagda planens ändamålsenlighet eller icke, är för tidigt väckt. Rättare hade, enligt min tanke, varit att Riksdagen ingått i pröfning om, huruvida de skäl, som Utskottet framlagt för sitt uppskofs-förslag, borde anses rigtiga eller icke. De skäl, som Utskottet i detta afseende afgifvit, hafva under

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

diskussionen endast i mindre mån blifvit vidrörda; deremot han man direkt kastat sig in på en pröfning af detta förslag, oberoende af de faktorer, som Utskottet ansett vara nödiga att på en gång hafva tillsammans för frågans bedömande.

Jag vill icke vidare upprepa motiven för Utskottets åtgörande, ty de äro fullständigt utvecklade på andra sidan af Utskottets utlåtande. Det är så mycket mer obilligt att påstå, att Utskottet skulle hafva antydt någon likgiltighet för sjöförsvarets ordnande, som man på samma gång medgifver att skilnaden mellan det af Kongl. Maj:t begärda och det af Utskottet föreslagna anslaget till sjöförsvaret för nästa statsregleringsperiod icke uppgår till mer än några hundra tusen kronor. Huru kan detta kallas för likgiltighet för sjöförsvaret? Jag tror att dylika klandrande uttryck mot Utskottet äro obefogade och icke hålla streck.

Det har äfven blifvit framhållet, att vi vid bedömande af denna fråga böra hafva någon ledning af andra länders förhållanden i detta fall och af storleken utaf de uppoffringar, som de vågat för sitt sjöförsvaret. Äfven detta anser jag något vanskligt, att låta våra beslut i denna fråga blifva beroende af andra länders marinbudget, ty Sveriges förhållanden äro i många delar så olika andra länders, att jag tror det vara lämpligast att vi i främsta rummet taga i betraktande våra egna resurser och allt hvad dermed står i sammanhang, innan vi kunna komma på det klara med det försvarssystem som bäst lämpar sig för oss.

På grund af hvad jag nu anfört hoppas jag, att Kammaren skall gilla de motiv Utskottet vid pröfningen af denna fråga framlagt, och anhåller för öfrigt om bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick.

Herr August Pettersson i Hasselstad: En så stor och för fosterlandet viktig fråga som denna har jag icke stillatigande kunnat låta afgöras utan att angifva min ställning till densamma. I likhet med de flesta talare, som yttrat sig i frågan, är äfven jag af den åsigt, att vi behöfva ett så starkt sjöförsvaret, som våra tillgångar och omständigheter medgifva. Jag är af den tanke att, om vi icke ega ett betryggande kust- eller sjöförsvaret, hela vår landtarmé skulle befinnas otillräcklig att afslå ett fiendtligt anfall mot våra kuster. Utskottet har också ganska beredvilligt gått regeringens önskan till mötes, då det tillstyrkt beviljandet af ett anslag af 1,700,000 kronor för nästa statsregleringsperiod till ordnandet af vårt sjöförsvaret. Om Riksdagen försigtigt fortgår på denna bana, tror jag att vi så småningom skola få oss ett väl ordnadt sjöförsvaret, hvarefter vi väl också skola undgå att vidare både i tal och skrift höra upprepas den satsen, att Riksdagen och regeringen är efter år så att säga kastat många millioner i sjön för att skaffa oss en stark flotta som dock, alla uppoffringar till trots, ännu icke finnes till. Ej heller är jag fullt nöjd med motiveringen i utlåtandet, i hvad den rör frågan om bedömandet af hvilken fartygscert vi skola hafva — ett bedömande, som jag anser Stats-Utskottet vara mindre lämpligt att afgifva. Jag skulle därför helst velat förorda bifall till Friherre Skogmans reservation. Men som de här redan afgifna yttrandena i frågan gifva föga hopp om framgång till denna reservation, nödgas jag för närvarande hemställa om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Cederström: Jag inskränker mig till att på de skäl, som blifvit anförda dels i den Kongl. propositionen, dels af de talare, hvilka här uppträdt för densamma, äfvensom derföre att jag icke anser det vara lämpligt att längre uppskjuta med ett tidsenligt ordnande af vårt sjöförsvär, yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till den Kongl. propositionen i ämnet.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Herr Per Nilsson i Kulhult: Jag ber att endast få tillkännagifva, det jag kommer att rösta för Stats-Utskottets förslag, hvilket jag anser vara bygdt på goda grunder samt hafva skäl för sig.

Herr Adlersparre: Det var att vänta, att Stats-Utskottet i sitt nu afgifna utlåtande skulle uttala sig mera tydligt och oförbehållsamt, än hvad som skedde sistförflutna riksdag, då försök gjordes att misstyda dess då visade undfallenhet. De nu skärpta uttrycken finner jag vara berättigade, de äro af omständigheterna framtvingade, och ehuru jag anser, att det sista tillägget i den föredragna punkten är obehöfligt, instämmer jag dock med Stats-Utskottet så väl i afseende å det föreslagna anslagsbeloppet, som i motiveringen dertill.

Härmed vill jag ingalunda hafva sagt, att den summa af 2,400,000 kronor, som Kongl. Maj:t begärt för krigsfartygs byggande, är för stor. Denna summa och mer dertill är behöflig; och då Herr Finansministern visat, att penningar finnas, så är hvarken summans storlek eller brist på tillgångar en berättigad anledning till vägran eller nedsättning i det af Kongl. Maj:t äskade anslaget. Men det finnes andra skäl, hvilka, enligt mitt förmenande, böra afhålla Riksdagen från att obetingadt bevilja den begärda summan.

Svårligen läser väl med fog kunna bestridas hvad Stats-Utskottet i sin motivering anført, att ingen ny, vidtomfattande sjöförsvärsplan bör till pröfning upptagas, än mindre godkännas, förrän i sammanhang med ett fullständigt förslag till ordnande af landförsväret och — framför allt — en utredning af hvad landet i pekuniärt hänseende förmår egna åt försvarsverket i dess helhet. För min del anser jag, att Riksdagen bör hålla på denna af Utskottet uttalade åsigt, samt upptaga den i den blifvande skrifvelsen till Kongl. Maj:t. Men längre bör enligt min tanke Riksdagen icke gå.

Deremot torde under *diskussionen* denna fråga böra erhålla en närmare skärskådning, än hvad åtskilliga talare här i sin hänförelse egnat den.

Ett naket bifall till nu framställda anslagsbegäran — vare sig delvis eller i dess helhet — skulle helt visst sedermera tydas som om *äfven* Riksdagen godkände de grunder, hvarpå Kongl. Maj:ts framställning hvilat. Men det är detta godkännande, från hvilket jag, som sagdt, anser att Riksdagen bör afhålla sig. Dessa 2,400,000 kronor äro nemligen, enligt ett den Kongl. propositionen bifogadt statsrådsprotokoll, begärda på grund af ett nybyggnads- och krigföringsprogram, hvilket, så vidt jag förstår, hvarken i finansielt eller militäriskt hänseende kan hålla hvad det lofar.

Kostnadsberäkningar för en mångårig sjöförsvärsplan hafva aldrig visat sig tillförlitliga och kunna ännu mindre blifva det under nuva-

Om anslag till byggande af krigsfartyg. rande förhållanden, då sjökrigsmaterielen nästan oafbrutet ändras samt fordringarne på dess duglighet år efter år ökas, och med detsamma äfven kostnaden.

(Forts.)

Jag ber Kammaren ursäkta att jag nu, angående den finansiella sidan, kommer att upptaga några punkter, som i dag under diskussionen redan blifvit berörda. Men jag hvarken kan eller bör uraktlåta att gifva bevis för hvad jag sagt, likasom jag icke heller kan dagtinga med min öfvertygelse.

Jag vill dock endast anföra ett par exempel, hemtade ur källor, som äro tillgängliga för hvar och en, nemligen Kongl. Maj:ts egna meddelanden till Riksdagen. År 1870 kostade en monitor af "Lokes" modell med bestyckning och allt annat tillbehör 1,120,000 kronor. Men enligt bil. 4, a till den nu aflemnade Kongl. propositionen skulle en likadan monitor nu kosta 1,400,000 kronor. Således en tillökning under loppet af några år af 280,000 kronor, eller 25 procent. Vidare veta vi, såsom en föregående talare erinrat, att vid sistlidne riksdag Kongl. Maj:t ansåg ett för svenska flottan lämpligt ramfartyg kunna byggas för en kostnad af 2,900,000 kronor. Men enligt nyssnämnda bilaga skulle det nu kosta 4 millioner kronor; således mer än 37 procent förhöjning under loppet af ett år. Ännu ett enda exempel. Enligt vid sista riksdagen meddelad uppgift till Stats-Utskottet, kunde opansrade kanonbåtar *då* erhållas för 330,000 kronor, men enligt förutnämnda bilaga, daterad den 10 sistlidne December, kostade den då med artilleri 400,000 kronor, och enligt till Förvaltningen af sjöärendena under loppet af Februari månad detta år — således blott några få veckor efter den 10 December, då berörda bilaga var daterad — inkommet anbud på nybyggnad af dylika kanonbåtar, kosta de *nu* omkring 500,000 kronor. Således under loppet af några veckor 25 procent förhöjning.

Det är klart att dessa summor kunna — såsom under diskussionen också framhållits — nedsättas och fartygen byggas billigare. Så t. ex. skulle ett minfartyg, beräknadt till 580,000 kronor, nog kunna fås för 100,000 kronor billigare. Detta är ett faktum, som ingen kan bestrida, men deremot kan med skäl ifrågasättas, huruvida minfartyg om några år kunna byggas för samma billiga pris, för 400,000 kronor, och *då* motsvara tidens fordringar. Jag vill blott nämna, att för nordtyska marinen bygges nu i England ett minfartyg, som kostar 1,260,000 kronor. Det är beräknadt att göra 16 knops fart och kunna skjuta minor både för-öfver och akterut. Hvem vet om icke fordringarne snart stiga så högt, innan vi få det föreskrifna antalet af våra minfartyg färdiga, att också vi nödgas bygga dylika nya, dyra minfartyg? Ännu en gång upp-repar jag, att krigsfartyg utan tvifvel kunna byggas billigare än de nu framlagda kostnadsförslagen utvisa, men detta måste ske *på bekostnad af dugligheten*. Ännu aldrig har man sett, att en sjökrigsmateriel utvecklas och fulländas och på samma gång blifver billigare. För mig synes det klart, att tolfåriga kostnadsberäkningar endast visa hvilka summor man ej kan lita på, men lemna ingen aning om hvad den verkliga kostnaden kommer att blifva.

Lika tvifvelaktig, som kostnadsberäkningarna, synes mig den uppgift vara, som den föreslagna flottan föregifves kunna fullgöra. För mig



åtminstone är det alldeles ofattligt, att vi, med ett årsanslag af endast 3,500,000 kronor, skulle kunna åstadkomma en fartygsmateriel, i stånd att ute på öppna sjön uppträda mot och genombryta den flotta, som en stormakt rustar, om han vill eröfra vårt land. Det torde vara till fyllest att här endast nämna, att för den enda utgiftsposten *fartygs byggande, underhåll och bestyckning*, som hos oss nu föreslås till 3,500,000 kronor årligen, hade nordtyska flottan förlidet år 16,119,470 kronor och har för i år 18,812,164 kronor. För samma utgiftspost hade ryska flottan förra året 21,169,725 kronor och för i år är summan ökad till 23,248,308 kronor. Huru skulle vi för det jemförelsevis ringa årsanslaget af 3,500,000 kronor, kunna ute på sjön utveckla en materiell kraft, i stånd att *mota* eller i *någon nämnvärd mån hindra* en fiendtlig flotta, som för samma utgiftspost, nemligen fartygsbyggnad, underhåll och bestyckning, har ett årsanslag af mer än 23,000,000 kronor? Under sådana missförhållanden synes fäderneslandets säkerhet böra fotas på andra grunder än de nu föreslagna. Millionerna, som utan gagn gå förlorade, äro af underordnad vikt mot faran af, att vi inbilla oss ega en styrka och kraft, som vi i verkligheten icke ega.

Äfven den förhoppning, som utgör det nya sjöförsvarsprogrammets slutmål, anser jag förhastad, den nemligen, att våra ramfartyg, om det otroliga skulle inträffa, att de lyckades slå sig igenom den fiendtliga flottan och inkomma i transportflottan, de der icke skulle finna annat motstånd än geväret och lättare artilleri.

Man får icke antaga att fienden är så försumlig att han icke förser sig med minbåtar, stora eller små, och dessa minbåtar skulle nog draga försorg om, att våra ramfartyg, om de komme in i fiendens transportflotta, snart skulle upphöra att flyta.

Som sagdt, hvarken i finansielt eller militäriskt hänseende kan jag anse detta nya sjöförsvarsprogram såsom någon hållbar grund att bygga på.

Åtskilligt skulle äfven vara att anmärka emot de särskilda fartygscerterna i detta program, t. ex. mot en sådan modell som pansarbåten "Folke" med sin kanon vänd akter-öfver, och den ännu icke fullt pröfvade opansrade kanonbåten "Blenda"; men jag vill icke upptaga Kammarrens tid med dylika detaljer.

Jag har här icke uppträdt för att förneka behovet af ett örlogsvapen; jag har endast velat uttala mig emot sådana fordringar på det samma, som, enligt mitt förmenande, icke kunna medföra annat än svikna förhoppningar och ett vanmäktigt bortslösande af dyrbara krafter.

Herr Treffenberg: Jag hoppas att, då jag nu uppträder här på denna plats efter en fackman, hvars yttrande nyss belönades med bravoprop, det må kunna lyckas mig att nedstiga från samma plats utan att helsas med hyssjningar, åtminstone skall det årliga bemödandet icke saknas.

Jag får börja med den anmärkningen, att, då Kammarren nu nyss hört en fackman yttra sig i frågan, det måhända för omvexlings skull kunde vara utaf intresse att höra hvad den kan hafva att säga, som, utan att ega fackstudier, likväl ansett sig böra efter råd och lägenhet använda sitt förstånd för att bilda sig något begrepp om hvad som är att göra i den stora föreliggande frågan; och herrarne torde hafva sett,

Om anslag till byggande af krigsfartyg.  
(Forts.)

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

att vid remissen i Första Kammaren af den Kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof en talare der antydde, att hvad som för sjöförvarsfrågans lösning hufvudsakligen erfordrades, vore "sundt förnuft", och att man hittills allt för mycket saknat sådant. Till stöd härför åberopade han jemväl auktoriteten af en synnerligt sakkunnig person på det militära området, hvars namn han likväl icke uppgaf. Jag bör dock genast tillägga — på det att Kammarens ledamöter icke må misstaga sig om *min* uppfattning häraf — att jag tror att, derest sjöförvarsfrågans lösning skulle öfverlemnas åt det sunda förnuftet *allena*, frågan helt säkert skulle få en ganska slät utgång; men icke för ty gifves det *en* sida af denna fråga, som äfven af hvarje representant, som icke är fackman, både kan och får och, jag tillägger, *bör* bedömas — jag menar den sidan af saken, som förefaller mig synnerligen vigtig, nemligen att vi söka göra oss klart och tydligt reda för de förpligtelser, hvilka älligga representanten gent emot det af Kongl. Maj:t nu för första gången framlagda fullständiga förslaget till sjöförsvarets ordnande, *särskildt med hänsyn till den ställning, i hvilken frågan om ordnandet af den andra delen af vårt försvar, nemligen landtförsvaret, för närvarande sig befinner.*

Nu är det visserligen en pinos historia icke blott för minnet, utan framför allt för det fosterländska sinnet, att steg för steg följa denna frågas utveckling alltifrån år 1867, då den nya Riksdagen tog munnen full med de stora orden, att "*svenska nationen aldrig kunde med erfordrerligt lugn hängifva sig åt sin fredliga utveckling, förr än frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst.*"

Mine herrar! Jag var icke riksdagsman *då*, men, om jag det varit, så hade jag nog sökt att något nedstümma tonen, emedan, såsom I veten, jag icke trodde fullt så mycket på den nya som på den gamla bepröfvade representationen. Men 1869 inkallades jag första gången i riksförsamlingen och erfor, att redan då den höga stämning, af hvilken de af mig citerade ord utgjorde ett uttryck, betydligt sjunkit, ty jag vädjar till eder, mine herrar, om icke här från denna plats, eller någon annan icke långt härifrån, en framstående ledamot af majoriteten yttrade, att han öfver hufvud ansåge *hvarje* förslag till ombildning af vårt försvar oantagligt, som för genomförandet kräfde större utgifter, än som kunde betäckas med de tillgångar, som redan då för försvarsverket disponerades. 1869 års förslag föll också, såsom vi veta. Sedan inträffade lagtima och urtima riksdagarne 1871, med sina nya Kongl. förslag, som rönte samma öde. Kom så det minnesrika kompromiss- och sammankopplingsåret 1873, då Herr Key särskildt bemötte mig och andra hans motståndare, som uttalade den öfvertygelse, att landet aldrig skulle antaga ett värnpligtsförslag, med ett: "få se, få se, regeringen har icke ännu bjudit landet på ett sådant förslag!" 1875 års riksdag kom, och landet bjöds på ett sådant förslag, och Herr Key lyckades "få se", att detta förslag, födt af oäkta börd, icke blef adopterad af sina naturliga föräldrar i begge Kamrarna.

Mine herrar! Af bilagan till statsrådsprotokollet, angående fjerdje hufvudtiteln, synes det, att Herr Krigsministern fortfarande umgås med planen att för Riksdagen ånyo framlägga sitt härordningsförslag i oför-

ändradt skick. Men, mine herrar! jag frågar eder, om icke, efter den erfarenhet vi hittills vunnit och efter de uttalanden, som vid förra riksdagen utgingo från majoriteten i denna Kammare, hvarje allvarlig eftertanke säger oss, att majoriteten — och den är *i detta fall* ett troget uttryck af den allmänna meningen i landet — aldrig skall acceptera de för ett värnpligtssystem oundgängliga vilkor: *kasernlif* och *lottning*. Jag har visserligen sett, att en betydande moralisk faktor inkastats i denna fråga just under dessa dagar. Jag erfor nemligen under gårdagen, att vid senaste sammanträdet med det här i landet bildade sällskapet "värnpligtens vänner" blifvit utrönt, att föreningen räknar såsom ledamöter icke mindre än, jag tror, omkring 650 svenska militärer. Detta är, som sagdt, en betydande moralisk faktor, men det är icke militärerne, som lagstifta, utan det är vi. Således, mine herrar! vi äro hänvisade till att bygga på vår gamla grund, förutan hvilken ingen kan lägga någon annan, om ej krigets straffdomar, som kunna *påtvinga* vårt land en militärisk institution, hvilken landet aldrig annars skulle underkasta sig; men från denna tvångsmakt bevare Gud vårt land!

Jag sade, att vi egde den gamla grunden att bygga på; men *det kräfvor lång tid att på den gamla grunden uppföra den nya byggnaden*; och det är *denna* erinran, som erbjuder den *rätta* synpunkten, ur hvilken, såsom jag i början af mitt anförande nämde, den förevarande frågan bör af representationen betraktas. Inom landtförsvaret hafva vi dock en grund, men inom sjövapnet, som dock så kraftigt bidrager till landets försvar, sakna vi en sådan grund, ty på annat sätt har jag icke kunnat förstå andemeningen i Kongl. Maj:ts proposition, eller, rättare sagdt, det statsrådsprotokoll, som finnes bilagdt denna proposition, på annat sätt kan jag icke fatta uttalandena af de fleste tekniskt bildade talare, som här uppträdt, och på annat sätt kan jag icke heller förstå det yttrande, som här i går afton fälles från statsrådsbänken, att nemligen i närvarande stund intet hinder möter för en fiendtlig flotta att göra en landstigning på, snart sagdt, hvilken punkt som helst i vårt land. Frågan gäller således: hafva vi någon grund för vårt sjöförsvaret? Nej, vi hafva det icke, men meningen är att vi nu skola lägga en sådan grund. I ett enkelt, fiärdfritt och manligt språk samt med säker och stadig hand har Herr Sjöministern uppdragit konturerna af det mål, till hvilket han sträfvar. Detta mål är så tilltalande för det fosterländska hjertat, så bjudande och befallande, att jag knappast kan förstå, huru någon vill undandraga sig att bidraga till uppnäendet af det samma. Stats-Utskottet har emellertid haft förhinder. Jag vill visst icke denna gång säga de "obotfärdiges förhinder", ty jag erkänner villigt, att i mina ögon ingen riksdag förflutit, under hvilken Stats-Utskottet så hedrat sig som nu, och därför vill jag icke säga, att det är de obotfärdigas förhinder; men Utskottets beslut rättfärdigas icke af de skäl, Utskottet bjudit för sig. Utskottet säger nemligen, att det är "af nöden, att Riksdagen först erhåller kännedom om det fullständiga förslag till landtförsvarets ordnande, som snart torde vara att förvänta, för att med ledning deraf kunna rätt bedöma, hvilken ställning sjöförsvaret må böra i vårt försvarsväsende intaga." Men, mine herrar, vi behöfva ju endast gå till statsrådsprotokollet för att få reda på, hurudant det förslag till landtförsvarets ordnande blir, som

*Om anslag till byggnad af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

kommer att framläggas för Riksdagen, äfvensom ungefärligen huru stora kostnaderna därför blifva. Vi veta ju äfven hvad ett sådant sjöförsvär, som nu blifvit föreslaget, kommer att kosta. Jag kan då icke förstå, hvarpå vi skola vänta. Vore här meningen att nu fastställa ett *maximum* af den försvarskraft, vårt sjövapen borde ega, då medgifver jag, att det kunde vara skäl att först se till, hvad vårt landtförsvär kunde komma att kosta, för att sedan använda öfverskottet af disponibla tillgångar på vårt sjöförsvär. Men det är icke fråga om att bestämma ett sådant maximum, utan ett *minimum*, för så vidt vi nemligen verkligen vilja ega ett sjöförsvär. Utskottet säger vidare, att Riksdagen bör, innan den fattar något bestämdt beslut, som kunde för en längre framtid nödvändigöra ökade anslag under denna hufvudtitel, erhålla kämmedom äfven om "den nu pågående utredningen i afseende å landets förmåga att bära de ökade bördor, hvilka omkostnaderna för ett betryggande försvar må föranleda." Jag kan icke neka till, att detta skäl förefaller mig, minst sagdt, högst egendomligt, då Utskottet i ett annat betänkande, som om några dagar härefter kommer att debatteras af Riksdagen, försett oss med en utredning, som visar, att under de senaste 5 åren vår ekonomiska utveckling varit så stark och vår kapitalbildning, om jag så får säga, så väldig, att vi på denna tid kunnat nedlägga icke mindre än 91,000,000 kronor på byggandet af våra enskilda jernvägar. Vi minnas alla tillståndet i landet år 1869. Det var först med år 1870, som de goda åren togo sin början, och vi se, hvad 5 å 6 år kunna inverka på ett så känsligt land, som vårt. 91,000,000 kronor inhemskt kapital hafva vi nedlagt på enskilda jernvägar, och under intet af dessa 5 år ha derpå användts mindre summor, än som det nu är föreslaget att anslå till vårt sjöförsvär. Dessa summor uppgingo nemligen i runda tal år 1872 till 8,000,000 kronor, 1873 till 26,000,000 kronor, 1874 till 33,000,000 kronor och 1875 till 21,000,000 kronor. Dessa siffror, mine herrar, tala ett värtaligt språk — jag vill nu icke fästa mig vid den utveckling, som i öfrigt varit rådande hos oss — de tala det språket, att vårt land lyckats alldeles förträffligt att "hängifva sig åt sin fredliga utveckling", under det att vårt försvar befinner sig i samma *status quo*, som år 1867.

Jag skall nogsamt akta mig för att göra mig löjlig genom att själf upptaga till vederläggning något af hvad Herr Adlersparre nyss yttrade, men jag får hemställa till Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvärsdepartementet, huruvida det icke vore skäl att, till bemötande af hvad Herr Adlersparre nämnde om att det icke vore värdt, att vi skaffade oss starka och stridsdugliga krigsfartyg för öppna sjön, närmare utveckla det argument, som Herr Statsrådet, efter hvad jag vill minnas, vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition anförde i Första Kammaren, nemligen det att, om man tänkte sig, att tre ramfartyg voro blockerade i Karlskrona, under det att tio dylika rammar höllo moppet till staden spärrad, det funnes större sannolikhet för att någon af dessa tre rammar skulle lyckas bryta sig igenom blokaden, än att de tio rammarne skulle kunna förhindra det.

Äfven Herr Carl Ifvarsson anförde ett par argument, men med dem tror jag mig lättare kunna reda mig. Jag var olyckligtvis icke närvarande, då han började sitt föredrag, utan endast under den senare

delen af detsamma, och kom just i rätt tid, för att få höra honom förklara, att det icke vore någon fara för, att icke regeringen skulle få hvad den hade begärt; detta skulle nog beviljas, om man blott vore säker på att få behålla Herr Sjöministern eller, med andra ord, att samma försvarssystem komme att följas. Jag vill nu icke tala om denna *entente cordiale*, som hittills gjort sig gällande mellan majoriteten i denna Kammare och regeringen, och som starkt påminner om Fru Lemngrens bekanta idyll. Men det får jag säga, att nog har Herr Carl Ifvarsson tillräcklig kännedom om huru numera landet är beläget — och äfven sjön — för att inse att vi hädanefter icke skola få någon sjöminister, som icke måste lyssna till majoritetens mening.

*Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)*

Men så hade Herr Carl Ifvarsson ett annat argument. Detta hörde jag visserligen icke, enär jag för ögonblicket var ute; men man berättade mig, att hufvudsumman af hans anförande skulle varit, att staten måste ställa sin hushållning ungefärligen på samma fot som den enskilde, och att det i alla händelser icke ginge an att göra större utgifter, än man vore beredd att kunna betala. Ungefär i den riktningen skulle berörda yttrande hafva gått. Ja, Herr Carl Ifvarsson, jag erkänner, att detta såsom en allmän sats kan låta sig höra. Men, Herr Carl Ifvarsson, frågan ställer sig här ungefär på samma sätt, som om t. ex. en enskild person, bosatt långt uppe i nordn, der det är mycket kallt, börjar fundera, om han väl har råd att skaffa sig byxor och skor, för att försvara sig emot olägenheterna af det nordiska klimatet. Han kalkylerar och kalkylerar och finner sig icke hafva råd till dessa utgifter — och så fryser han i hjel! Så hänger det tillhoppa med den saken.

Jag skall afsluta mitt anförande med att anknyta en liten notis till en berättelse, som under gårdagen omnämndes af en ärad talare i denna Kammare. Han berättade nemligen om en ganska märklig tilldragelse under senaste kröningshögtidligheterna, då general Blumenthal skulle hafva kommit i samspråk med en svensk general, hvilken senare gjorde sig intressant för preussaren med att nämna, att om han, preussaren, komme tillbaka hit om ett par år, så skulle vi hafva vår försvarsorganisation färdig. General Blumenthal skulle då genmält: "detta är öfverflödigt, ty i händelse af behof skola vi hjälpa er och på ett par dagar öfverföra 70,000 man." Ja, mine herrar, kan preussaren komma hit öfver såsom vän, kan han äfven komma såsom fiende. Och såsom en apostille till detta yttrande, hvilket synes mig rätt betecknande för det välvilliga förmynderskapet från Preussens sida, skall jag taga mig friheten gifva Kammaren del af en liten godbit, som jag just i går fick se. Det är nemligen ett citat ur "National-Zeitung", hvilket blad utgifves i Berlin samt är ett af Tysklands mest ansedda och inflytelserika organ. Artikeln är daterad den 21 innevarande månad; — och märken det, mine herrar, det går temligen fort att få underrättelser från Berlin till Stockholm; dertill åtgår ungefär lika mycken tid, som den, inom hvilken, såsom Cato varnande yttrade i den romerska senaten, den Carthaginensiska flottan kunde vara i Rom. Den nämnda artikeln lyder så här: "Det hastar icke så mycket med ordnandet af det svenska försvarsväsendet, som man från den ministeriela sidan anser. Sverige har inga stora, brännande politiska frågor, utan det kan med det full-

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

komligaste lugn åse utvecklingen af förhållandena i Europa. För detta land är det helt visst bäst, att utgifterna för armén och flottan blifva så små som möjligt, emedan detta är ett oundgängligt vilkor för att statens inkomster och utgifter utan påläggandet af nya skatter skola kunna hållas i jembvigt.“ Mine herrar! kunna vi tänka oss en större ömklighet och ett större hån mot oss svenskar? Hufvudsaken är, att debet och credit går i hop, utan att nya skatter behöfva påläggas. Der, i Preussen, läres, att maten är mer än lifvet, under det att i bibeln frågas: *är ej lifvet mer än maten!* Det beror nu på, om man bör sätta mera tro till Bismarck än till — apostelen Paulus! Mine herrar, stämningen för stunden manar mig att sluta med att bedja Eder lyssna till den fulltonande klangfärgen i den gamla psalmversen: “skyr du mödan”, — och på detta område är mödan liktydig med uppoffringarne för vårt försvar.

“Skr du mödan, feg och svag,  
förestår dig nederlag,  
fångenskap och döden.“

På denna tro yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Friherre Tamm: Med eller mot min vilja nödgas jag neddraga Kammarens ledamöter från den höga stämning, hvaruti de genom den siste ärade talarens anförande blifvit försatta.

Enär Stats-Utskottet gifvit Riksdagen det rådet, att icke ingå i närmare pröfning af Kongl. Maj:ts försvarsplan, vill jag ställa mig detta till efterrättelse. Det ansvar, som båda statsmakterna gemensamt böra åtaga sig, är att bestämma, huruvida Sverige bör ega ett sjöförsvar och härpå svarar jag obetingadt ja, likasom ock på den frågan, om detta sjöförsvar bör vara ett kustförsvar. Den enskilde riksdagsmannens befogenhet i detta fall synes mig icke sträcka sig längre än till ett uttalande utaf, att nämnda försvar bör *hufvudsakligen* utgöras af kustförsvar. Men om Riksdagen å sin sida förklarar, att den åtager sig de med sjöförsvarsplanens genomförande förenade kostnader, tillkommer det sedermera Herr Departementschefen att ansvara för planens sättande i verket. På grund deraf, att Herr Departementschefen förklarar sig beredd att i berörda hänseende ikläda sig ansvaret, anhåller jag att i korthet få tillstyrka bifall till Herr Friherre Skogmans reservation.

Herr Peter Olsson:

Herrar *O. Östling*, Friherre *Koskull* och *Nils Nilsson* i Espinge förenade sig uti Herr P. Olssons anförande.

Herr Johan Fredrik Carlsson: Det är med mycken tvekan, som jag i denna fråga tager till orda, emedan jag måste bekänna, att jag icke eger tillräcklig sakkunskap, för att bedöma frågan i dess helhet; men jag anser frågan vara så vigtig, att jag likväl icke drager i betänkande att i hufvudsak tillkännagifva min ståndpunkt till densamma.

Vid uppgörandet af en plan till vårt försvarsväsendes ordnande anser jag det vara af största vigt, att man tillser, att vi erhålla ett sjö-

försvar, lämpadt efter våra tillgångar och, så vidt möjligt, tillräckligt för att skydda våra kuster. Jag skulle icke så mycket hafva tvekat att rösta för ännu större summa, än Stats-Utskottet föreslagit, om på samma gång ett förslag till ordnande af landtförsvaret blifvit framlagdt, så att man derigenom kunde hafva sett, hvilka bördor landet måste åtaga sig för att kunna erhålla ett betryggande försvar samt i öfrigt den ställning det ena eller andra försvaret skulle intaga till hvarandra, men då så icke skett, anser jag klokheten bjuda att för närvarande icke gå längre, än Utskottet föreslagit. Ty, mine herrar, det är en sak, som vi icke få glömma, och det är att se till, det vi icke öfverskrida landets finansiella förmåga. Göra vi detta, hjälper det oss icke, huru stor numerär vi än hafva, vare sig till lands eller sjös.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag, hvad sjelfva summan beträffar, men ansluter mig i öfrigt till Herr Friherre Skogmans reservation.

Herr Johan Jönsson i Axtorp: Herr Talman, mine herrar! Det är snart sagdt med en viss känsla af rörelse, som jag intager denna s. k. talareplats, ty den förefaller mig nästan helig, sedan den talare, som senast från samma plats hade ordet, funnit sig föranlåten att åberopa både nya testamentet och vår gamla psalmbok till stöd för sitt yrkande om bifall till den Kongl. propositionen. Men han gaf mig också anledning att repa mod, då han sade, att man icke behöfde vara fackman för att hafva rättighet att yttra sig i denna fråga, utan hvar och en representant med sundt förstånd kunde och borde deri bilda sig ett omdöme. Sålunda torde det äfven tillåtas mig att i saken yttra några ord, så mycket mer, som jag anser den egentligen böra ses från den ekonomiska sidan. Och då vill jag för min del säga, att, då här åtskillige talare uppträdt, — hvilkas förmåga att bedöma dessa rammars duglighet eller icke duglighet att försvara vårt land kanske icke är större än min — och fält sådana yttranden, som skulle, i händelse vi icke nu bifölle denna Kongl. proposition, Sveriges rike blifva om intet och dess sista stund nalkas, samt att de, som motsatte sig det af Kongl. Maj:t äskade anslaget, skulle derigenom påtaga sig ett tungt ansvar, så vill jag, som icke heller anser lämpligt att rösta för annat än bifall till Utskottets förslag, härmed uttala, att jag icke heller vill undandraga mig att med de med mig liktänkande dela den tunga bördan af ett dylikt ansvar.

Det var med blandade känslor, mine herrar, som jag vid riksdagens början genom Kongl. Maj:ts tal på rikssalen erfor, att han icke hade för afsigt att för denna Riksdag framlägga något nytt förslag till landtförsvarets ordnande, men deremot var betänkt på att afgifva det genomgripande förslag till ordnande af försvaret till sjös, som nu föreligger till behandling. Jag hade eljest föreställt mig, att man hittills alltid tänkt, att landtförsvaret skulle vara den basis, på hvilken vi skulle företrädesvis bygga, men att deremot sjöförsvaret skulle inskränkas till ett kustförsvar, och vi alls icke hafva någon tanke på en stor sjögående flotta. Nu synes det emellertid, som skulle man ändrat åsigt, och derföre har äfven jag velat uppträda; ty jag befarar att, genom ett bifall till det nu för sjöförsvaret af Kongl. Maj:t äskade anslaget, frågan om landtförsvarets ordnande skulle undanskjutas till en obestämd framtid.

*Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)*

*Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)*

Men på lösningen af denna fråga hafva vi länge väntat, och landet har nu sina blickar företrädesvis derpå fästade, icke allenast för att få sin frihet och sjelfständighet betryggad, utan äfven för att omsider få frågan om de orättvisa, kan jag nästan säga, men åtminstone orättvist fördelade roterings- och rustningsbesvärerna och öfriga grundskatter löst på ett tillfredsställande sätt. Ja, mine herrar, låtom oss först på ett med rättvisans och billighetens fordringar öfverensstämmande sätt ordna vårt landförsvar och sedan, så långt våra tillgångar och krafter det medgifva, egna våra omsorger åt sjöförsvaret, och om blott bördorna blifva rättvist fördelade, blifva de också lättare att bära.

Af hvad jag nu yttrat torde klart framgå, att jag icke ämnar lemna min röst för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men icke heller till Utskottets förslag vill jag gifva mitt godkännande, så framt jag icke dertill blir tvungen; utan då Första Kammaren höjt den af Utskottet föreslagna summan med 700,000 kronor, vill jag, gående ännu längre än Herr Jöns Pehrsson, som yrkat en nedsättning i Utskottets förslag af 500,000 kronor, anhålla om proposition på, att för ifrågasvarande ändamål till Kongl. Maj:ts disposition måtte ställas ett belopp af jemnt en million kronor, att utgå under de af Utskottet föreslagna vilkor.

Herr Rydin: Diskussionen i denna fråga har redan fortgått så länge, att det måste anses vara en skyldighet för hvar och en, som hädanefter uppträder, att fatta sig kort, och det vill äfven jag göra. Det, som i Utskottets utlåtande hos mig egentligen väckt betänkligheter, är det vilkor Utskottet föreslagit för användandet af det anslagsbelopp, som Utskottet tillstyrkt. Detta vilkor har man emellertid sökt försvara, först från ekonomisk synpunkt, dermed att, om anslaget beviljades utan detta vilkor, Riksdagen skulle kunna anses hafva likasom gifvit på hand för sitt bifall till ett system för vårt sjöförsvaret, hvars genomförande, i anseende till de stora kostnader det kräfver, skulle blifva förderligt för vårt lands ekonomiska välfärd. Men då man af den Kongl. propositionen i ämnet ser hvilket tillskott utöfver det nu utgående anslaget årligen skulle erfordras, så befinnes detta tillskott vara till sitt belopp jämförelsevis så lågt, att några ekonomiska betänkligheter deremot svårligen kunna möta, allra minst af sådan vikt, att det skulle anses nödigt att redan nu se till, att kostnaderna för vårt sjöförsvaret icke i en framtid måtte blifva större än våra tillgångar medgifva. Man må, resonnera huru man vill, säkert är att vårt land på de sista åren gått högst väsentligt framåt i ekonomiskt afseende; och den, som har framlagt förslaget, har icke ens ifrågasatt att därför skulle erfordras någon tillökning i vår skattebörd. Sälunda saknar det ekonomiska skälet enligt min åsigt all betydelse.

Men äfven ett annat skäl har man kommit fram med, nemligen den stora föränderligheten i afseende på sjelfva de fartygscerter, som på olika tider anses lämpligast. Men om nu denna föränderlighet är så stor, skall man då stadga ett vilkor, som förhindrar Kongl. Maj:t att iakttaga och följa med denna föränderlighet, ett vilkor, hvarigenom Kongl. Maj:t skulle blifva alldeles bunden vid de gamla fartygscerterna och absolut förhindrad att anskaffa några nya, äfven om de befunnes



vara aldrig så mycket lämpligare? Dessutom har ju efter den belysning de talare lemnat, som här fört talan för Utskottets åsigt, betydelsen af detta vilkor snart sagdt helt och hållet annullerats. De säga nemligen att detta vilkor innefattar allenast ett uppskof med frågans definitiva afgörande, men icke någon begränsning af Kongl. Maj:ts rätt. Men hvarföre då icke borttaga detta vilkor, då det sålunda är enligt dessa talares eget medgifvande öfverflödigt? Ty det är icke nog med att det är öfverflödigt, det är äfven bestämdt skadligt, enär det betager Kongl. Maj:t rätt att söka utveckla vårt sjöförsvaret i en viss riktning, och föranleder dertill att han blir bunden af det sätt, hvarpå Riksdagen anser detta försvar böra ordnas. Att på detta sätt binda händerna på Kongl. Maj:t, bör icke vara Riksdagens sak, helst Riksdagen ständigt pretenderar att Kongl. Maj:t skall gå i spetsen för anordningarne till vårt försvar, eller, med andra ord, taga initiativet dertill. Ty om Riksdagen, sedan Kongl. Maj:t nu tagit initiativet i denna fråga, icke allenast förkastar förslaget under förklaring att det är odugligt, utan äfven tillika binder händerna på Kongl. Maj:t, så är det klart, att ett sådant förfarande måste slappa intresset hos regeringen. Vidare och då jag hört män af vapnet och särskildt en sakkunnig person här framför mig, hvilken nyss hade ordet, påstå att det nu framlagda förslaget är ett bemedlingsförslag, som skulle komma att samla omkring sig hela mängden af dem som verka i sjöförvarsfrågan, så synes detta vara ett ytterligare skäl för att icke genom antagande af det utaf Utskottet föreslagna villkoret slappa intresset hos alla dessa personer. Ty det är klart, att om man förfar så, att man binder händerna på regeringen, de personer som nu efter bästa förmåga arbeta inom ifrågavarande gren af förvaltningen, icke vidare skola blifva angelägna om att sjelfve taga initiativet för att uttänka den bästa planen, utan anse bäst att öfverlemnna den saken åt Riksdagen och att afvakta dess beslut, hvarigenom Riksdagen skulle erhålla ett initiativ, som den hvarken kan taga sig eller begagna. Dessutom, om Riksdagen, på de skäl, Utskottet anfört och de förklaringar deröfver som en ledamot af Utskottet gifvit, vill begränsa Kongl. Maj:ts rätt i detta fall, på det att frågan om landt-försvarets ordnande skall vinna sin lösning, då kan man fråga: är det af denna anledning nödvändigt att ett sådant vilkor behöfver fästas vid anslaget? Jag svarar härtill *nej*; ty ett anslag, som vid hvarje riksdag uppföres på *extra* stat, kan ju när som helst begränsas till det belopp, man anser behöfligt. Riksdagen har ju i sin hand att tillse om anslaget användes *så*, som rikets väl det kräfver, och derest Riksdagen skulle finna detta icke vara förhållandet, har Riksdagen full rätt att nedsätta anslaget eller föreskrifva vilkor för dess användande; men att *på förhand* hindra Kongl. Maj:t att begagna anslaget för det i den nädiga propositionen angifna ändamål, anser jag vara i alla afseenden betänkligt.

På grund häraf yrkar jag afslag på Utskottets hemställan i hvad angår det deri föreslagna vilkor för anslagets användande, och jag går så långt, att jag vågar påstå att hvarje förslag, deri icke något vilkor förefinnes, är att föredraga framför Utskottets, äfven om det förra skulle gå ut på beviljandet af ett mindre anslag än det senare.

Jag skulle för min del helst vilja rösta för bifall till den Kongl.

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

propositionen; men då denna icke tyckes hafva någon utsigt till framgång, förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till friherre Skogmans reservation.

Herr Werner Ericson: Denna fråga är af en ovanligare natur än andra och man får derföre vid dess behandling gå till väga med så mycken diskretion som möjligt, af fruktan att man möjligen skulle öfverskrida de gränser, man sjelf skulle vilja sätta för diskussionen.

Både före och under denna diskussion har här i Kammaren uttalats den åsigten, att man icke borde inlåta sig på bedömande af den plan till sjöförsvarets ordnande som innehålles i Herr Sjöministerns underdåniga memorial, emedan det vore Kongl. Maj:ts sak att bestämma så väl denna som alla andra organisationsfrågor. Denna åsigt delar jag i allmänhet och till en viss grad, men jag tror, att hvarken inom den svenska Riksdagen eller inom andra representationer varit brukligt att de som skola bevilja de för ett företag erforderliga medel helt enkelt bevilja anslaget utan att befatta sig med sjelfva saken, och således endast tillse, huru mycket penningar som erfordras och om de hafva råd att lemna dem.

Jag uppskattar till dess fulla värde den beslutsamhet och frimodighet, hvarmed Herr Sjöministern förklarar sig villig att taga på sig ansvaret för att med hans plans genomförande ändamålet uppnås, men jag tviflar dock på att Riksdagen i samma mån är benägen att afsäga sig sin rätt och skyldighet att taga del i detta ansvar.

Jag torde emellertid så mycket mindre behöfva fästa mig vid denna uppmaning att ej inlåta sig på saken, då de som försvara den här ifrågasvarande sjöförvarsplanen ingen sådan återhållsamhet iakttagit. — Flere af dem hafva dock mindre yttrat sig om saken än de serverat med vackra historier, citater, framtidsmålningar m. m.; då fältet naturligtvis i detta afseende är fritt och ej af några sakförhållanden begränsas, beror det naturligtvis endast på hvem som målar bäst. Emellertid att, på sätt man här gjort, citera historien, stora konungars testamenter och annat, som här förekommit, för att icke omnämna allt hvad Herr Treffenberg i sitt lysande anförande sammanförde, det är att missförstå så väl sin tid, som den fråga som är före; ty vi lefva under en helt annan tid och under helt andra politiska förhållanden än de här åberopade, och här är icke fråga om annat än huruvida vårt sjöförsvaret i dess förhållande till försvaret i dess helhet, och särskildt utveckladt i den riktning här ifrågasattes, är så viktigt att vi till det samma böra gifva ett så betydligt anslag, som nu blifvit ifrågasatt.

Det har blifvit yttradt af två talare i början af denna diskussion och af en af dem som allra senast uppträdde, att *fyra* förslag till landtförsvarets ordnande redan blifvit af Riksdagen afslagna, och då man nu för *första gången* framlägger ett förslag till organisation af sjöförsvaret, vill man äfven kasta detta öfver bord. Jag tycker dock att då man kommer fram med ett sådant påstående, bör man åtminstone först hafva tagit kännedom om de Kongl. propositioner, riksdagsbeslut och åtgärder, som under de närmast föregående åren förekommit; man skall i så fall finna att det ingalunda är fråga om nya grunder för sjöförsvarets organisation, utan blott om att mera i en riktning än

hittills varit förhållandet, tillämpa grunder, som ju af alla under vissa gifna förhållanden alltid måste erkännas vara rigtiga.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*

(Forts.)

Med anledning af påståendena att man hitintills alldeles saknat någon verklig plan för utvecklingen af flottans materiel, samt för att visa huru denna sedan länge afsett anskaffandet af för skärgårdsförsvaret lämpliga fartyg, anhålles vidare få anföra:

När flottans personal sist delades hade man ännu oklara föreställningar om huruvida man skulle skapa en större sjögående flotta eller icke; man flyttade monitorerna, åtminstone en del deraf, till Karlskrona, och af dessa jemte de der förlagda träfartygen bildades hvad då kallades flotta. Man fann emellertid, att man ej hade råd anskaffa för striden på öppna sjön lämpliga fartyg och har sedan dess nästan uteslutande lagt an på anskaffandet af en för skärgårdsförsvaret lämplig materiel, äfvensom man äfven snart åter sammanslog personalen.

Vid 1871 års riksdag framlade då varande Sjöministern ett program, som var nästan alldeles lika med det nu framlagda. Han yttrade nemligen: "De ändamål, till hvilka en svensk sjömaktt kan komma att användas, äro 1:o att på öppna hafvet genom offensiva företag mot en fiendes flotta söka från våra kuster afhålla denna och derigenom den landtmakt, flottan kan medföra; 2:o att lemna ett kraftigt biträde åt landtarmén vid försvaret af vissa viktiga inlopp och kuststräckor, samt 3:o att, såsom hjälptrupp, förstärka en allierad sjömaktt, i sig sjelf nog stark att med sin flotta beherska Östersjön eller åtminstone att göra detta haf till fält för sina operationer." Detta tyckes vara bra lika med hvad nuvarande Sjöministern säger, nemligen:

"De uppgifter flottan enligt min åsigt har att uppfylla i händelse af ett öfver hafvet företaget fiendtligt anfall angäfvos i ofvanberörda statsrådsprotokoll vara:

att utestänga fiendtliga flottor från våra viktigaste hamnar;

att, försvåra om icke förhindra landsättandet af öfverväldigande fiendtliga härmassor å våra kuster hvar helst en landstigning försöktes; och

att om en fiende skulle lyckats landstiga, oroa och försvåra hans kommunikation med eget land, samt genom operationer å våra insjöar och andra inlands farvatten understödja eget och motverka en fiendtlig härs framträngande."

Man ser således, att de mål, hvilka så vil den ene som den andre uppställer såsom eftersträfvansvärda, på det hela taget äro temligen lika.

Uti 1871 års program yttrade emellertid då varande Sjöministern, att man måste helt och hållet afstå från möjligheten att med framgång upptaga striden på öppna sjön. Det är således i denna punkt som den nuvarande Sjöministern är af olika mening med sin företrädare, i ty att han anser att man der skall kunna operera visserligen ej mot den fiendtliga säkerligen öfvermäktiga flottan, men mot fiendtliga transportfartyg.

Således reducerar sig frågan till bedömande af huruvida den nuvarande Sjöministerns tillämpning efter förut erkända grunder mera än hitintills i en viss riktning bör gillas eller icke. Jag eger visserligen ingen fackkunskap, men jag har redan från början tillkännagifvit, att

Om anslag till jag anser det man deraf icke bör finna sig förhindrad att uttala sina byggnad af åsigtger i afseende å denna fråga.  
krigsfartyg.

(Forts.)

I föregående Kongl. proposition har kändedom blifvit Riksdagen meddelad om sådana allmänna grunder samt om när några betydliga förändringar i afseende å tjockleken af den jernplåt, man begagnar för bepansringen, i afseende å artilleriets utveckling m. m. egt rum, och har Kongl. Maj:t äfven meddelat hvilka fartyg, på grund häraf, afsågs att för begärda medel anskaffas. I nu ifrågavarande underdåniga memorial talas om vissa fartygs användande för ett visst fall, som der ganska noggrant beskrifves. Redan detta är ovanligt, och en sådan framställning måste innehålla åtskilligt, hvarpå man kan både tro och tvifla. Ett ytterligare nytt element uti behandlingen af frågan torde dock Herr Sjöministern hafva infört, då han talat om att sannolikt ett mindre antal svenska fartyg skulle slå sig igenom ett större antal af fiendens, som blockerade de förra.

Detta torde, när fråga är om att uppgöra försvarsplaner, vara att lemna mycket åt tillfälligheter, då — för såvidt jag kan bedöma saken — man på fråga, huruvida ett dylikt försök har någon utsigt att lyckas, kan svara både ja och nej. Väl kan man, vid en jemförelse mellan två fartyg, af deras beskaffenhet sluta till, hvilketdera har största utsigten att i en strid blifva öfverlägset, men att deremot säga, att ett mindre antal svenska fartyg skola slå sig ut mot ett större antal andra, är ett påstående, som jag, med min tillförsigt till de svenska sjöofficernes och manskapets duglighet och mannamod, anser särdeles sannolikt, men som jag dock icke skulle vilja införa i diskussionen, och som jag icke heller väntat mig från det håll, hvarifrån det uttalats. Det nu anförda synes mig vara ett egendomligt drag för den nuvarande Sjöministerns framställning. Den nästföregående Sjöministern omnämnde i ett anförande till statsrådsprotokollet år 1873, att det ifrågasatts att helt och hållet aflägga pansaret. Man skulle då kunna för samma kostnad anskaffa så många flera fartyg och kanoner, och om en del vid försöket att framföra detta artilleri ginge under, skulle dock sannolikt många komma fram; men han säger sin åsigt vara, och jag instämmer deruti fullkomligt, att det är grundfalskt att från början bestämman sig för att uppoffra större eller mindre del af materiel eller folk. Man kan nemligen ej bedöma med huru stor uppoffring målet kan nås. Det är en nödfallsutväg hvartill omständigheterna ofta tvinga, men bör ej få vara från början antagen regel.

I afseende å den redan nu anskaffade materielen, tillåter jag mig anmärka, hurusom Sjöministern i sitt memorial till statsrådsprotokollet yttrar, att om vi ega en sådan flytande materiel, som *endast* lämpar sig för försvaret i skärgården, fienden väl ej vore i så lycklig ställning, som derest vi icke egde någon materiel alls, när han i så fall måste vara vaksammare, men att han dock äfven under dessa förhållanden bland annat "*kunde lemna sina transportångare utan bevakning*". Vidare anser Herr Sjöministern, att vår ställning vid en mäktig fiendes anfall blott i ringa grad förstärktes af en endast för skärgårdsområdet beräknad materiel, som på de flesta ställen af vår kust ej kunde möta denne fiende och "*ej heller i någon mån försvåra hans förbindelser*". Bemödandet att framhålla behöfvat af större sjögående fartyg torde väl

här hafva föranlett till någon öfverdrift, då de nu för skärgårdsförsvaret anskaffade opansrade kanonbåtar, som anses goda nog både att inom och utom skären deltaga i strid samt att som sekundanter följa rannarne, väl torde få anses duga till att oroa transportångarne och försvåra förbindelsen. Som jag förut nämnt, har den nuvarande Sjöministern ingalunda framställt några nya grunder för ordnandet af vårt sjöförsvär, men väl lagt en synnerlig vikt vid dess utveckling i en viss riktning, på samma gång han efter mitt förmenande icke fäst tillräckligt afseende vid den materiel, som erfordras för uppnående af de andra mål, som sedan länge ställts för sjöförsvaret. De närmaste föregående Sjöministrarne hafva hufvudsakligen och nästan uteslutande fäst sin uppmärksamhet vid skärgårdsförsvaret, och sökt göra det i möjligaste mån fullkomligt. Nu åter synes denna del af sjöförsvaret fått stå tillbaka. Vid 1873 års riksdag anmälde nemligen den dåvarande Sjöministern att man då egde 18 pansarskyddade gröfre kanoner, men yttrade, i sammanhang dermed, att detta antal dock vore alltför ringa för vår vidsträckta kust och i sjelfva verket ej mera än som samolikt påkallades ensamt för Stockholms skärgård och närmaste trakten. 1874 fann samme Sjöminister ingen anledning att frångå sina förut uttalade åsigtter om den materiel, som borde anskaffas, men yttrade fortfarande, att den vore för fåtalig. Nu åter synes man hafva frångått åsigtten om företrädesvis skärgårdsförsvarets utveckling, då, för så vidt jag rätt uppfattat den nuvarande Sjöministerns framställning, ännu sistlidet år ej funnos mera än dessa omförmälda 18 pansarskyddade kanoner, och likväl då intet anslag begärdes för nya pansarbåtar eller fullbordande af den monitor till hvars påbörjande 400,000 kronor anslagos 1874. För min del kan jag dock icke, såsom herrarne af hvad jag nu anfört kunnat finna, dela denna uppfattning, att skärgårdsförsvaret bör tillbakasättas.

Den förste talaren och efter honom flera hafva upptagit den frågan, hvilket inflytande på landtförsvarets blifvande organisation sättet att nu ordna sjöförsvaret kunde komma att utöfva. Det har här blifvit sagt, att den nya landtförsvarsorganisationen alldeles icke skulle härutaf röna något som helst inflytande. Efter min tanke beror detta helt enkelt deruppå, huruvida de medel som komma att användas för sjöförsvaret, blifva så betydliga, att de nämnvärdt inskränka på dem som kunna afses för landtförsvarets ordnande; äfvensom derpå huruvida en synnerlig förkärlek för försvaret till sjös kan komma att minska intresset för landtförsvaret och härför torde man kanske finna tecken i redan inträdda förhållanden. Herr Treffenberg har här nyss för oss genomgått frågan om landtförsvarets ordnande under de senare åren. Huruvida hans framställning var riktig eller ej lemnar jag emellertid derhän. Jag skall icke gå så långt tillbaka i tiden som han, men jag skall be att få erinra herrarne om 1873 års Riksdags skrifvelse och Kongl. Maj:ts i anledning deraf vid förra årets riksdag framställda förslag till landtförsvarets ordnande, hvilket förslag — vare detta i förbigående sagt — icke står i öfverensstämmelse med nyssberörda skrifvelse. I den Kongl. propositionen med detta förslag föreslår Kongl. Maj:t Riksdagen att antaga detsamma under förutsättning att en öfvergångslag från den dåvarande till den nya arméorganisationen senast innevarande år blefve af Kongl. Maj:t och Riksdagen antagen. I sitt anförande till

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

statsrådsprotokollet, då det nya härordningsförslaget för Kongl. Maj:t framlades, yttrade äfven Chefen för Landtförsvars-departementet, att förslaget till öfvergångslag vid denna tid skulle vara färdigt, och att det nu är färdigt lär väl ingen betvifla, då den för dess granskning tillsatta komitén redan länge sedan slutat sin verksamhet. Men Riksdagen har ändock ej deraf erhållit del och detta oakadt Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet i år yttrar, att grunden för Riksdagens tvekan att pålägga nationen de offer, ett verkligt tillfredsställande försvar kräfde, syntes, att döma af diskussionen i ämnet vid förlidets års riksdag, bero på åtskilliga anförda omständigheter, bland andra, att Riksdagen icke egde kännedom om sättet för öfvergången till den nya försvarsorganisationen. Det hade tydligen varit af vigt att Riksdagen då redan i år erhållit kännedom om Kongl. Maj:ts förslag till denna öfvergångslag, synnerligen som det af uttalandet till statsrådsprotokollet synes som om Kongl. Maj:t till annan Riksdag ämnade afgifva ett förslag, byggt på precis samma grunder, som det år 1875 för Riksdagen framlagda. Då de flesta röster inom Riksdagen höjdes för försvarets utbildande genom en successiv utsträckning af beväringsofvingarne, men man var tveksam om målet, är det i högsta grad beklagansvärdt, att Riksdagen ej fått del af detta öfvergångsförslag. Jag endast anför detta förhållande, sammanställt med innevarande års förslag om sjöförsvarets utveckling, och utesluter alla reflexioner om huruvida det förra kan vara af det senare föranlett.

Med afseende på frågan huruvida den *kostnad*, sjöförsvarets organisation kommer att medföra, kan inverka på landtförsvarets ordnande, skall jag bedja att få omnämna mina åsikter angående de siffror, som i Herr Sjöministerns beräkning förekomma och hvilka visserligen i och för sig sjelfva äro riktiga, men af hvilka, enligt mitt förmenande, den verkliga kostnadstillökningen ingalunda klart framgår. Det är alldeles obestriddligt, att kostnaden för sjöförsvarets ordnande, enligt den Riksdagen nu förelagda plan, genomförd i enlighet med Herr Sjöministerns beräkningar, ej skulle med mera än cirka 640,000 kronor öfverstiga hvad nu finnes under en eller annan form för sjöförsvaret anvisadt. Men härtill torde böra läggas kostnaden för flottans indelningsverk, cirka 612,000 kronor, hvilken besparing kommer kostnaden för flottans personal till godo, utan något synnerligt afseende på, huru materielen kommer att blifva beskaffad.

Vidare torde herrarne observera, om jag får återgå till så blygsamma förhållanden som år 1868, att Kongl. Maj:t detta år icke begärde något extra anslag till byggande af krigsfartyg, endast antydde, att han påföljande år skulle komma att göra det. År 1869 begärde Kongl. Maj:t för nyssnämnda ändamål cirka 400,000 kronor och föreslog att dertill skulle få användas ett befintligt öfverskott å fyr- och båkmedel, som uppgick till 180,000 kronor, hvarjemte resten skulle tagas af hvad man för öfrigt samlat. Den tiden var det icke så dyrt att bygga krigsfartyg. 1870 beviljades för merberörda ändamål ett extra anslag af 562,000 kronor, 1871 af 660,000 kronor, 1872 af 700,000 kronor, 1873 af 1,000,000 kronor, 1874 af 700,000 kronor och år 1875 slutligen anslogs enahanda belopp, som de båda föregående åren tillsammans medgifvits eller 1,700,000

kronor. Detta sistnämnda torde icke kunna betraktas såsom något normalt anslag, utan såsom ett alldeles ovanligt, och det är antagligen den ställning, majoriteten inom denna Kammare önskat intaga till den nuvarande Sjöministern, som föranlett såväl att ett så betydligt anslag i fjor beviljades som äfven att Stats-Utskottet nu utan någon motivering förordar enahanda anslagsbelopp. Medeltalet af under senaste sex år beviljade extra anslag till krigsfartygs byggande är således ej större än att man kan högst anse ett normalt anslag för detta ändamål böra vara 1 million kronor. Här af, jemte af hvad ofvan nämuts om kostnaden för flottans indelningsverk samt om hvad Herr Sjöministern beräknat utgöra den för den nya organisationen erforderliga kostnadstillökning, framgår, att den verkliga tillökningen mot hvad som kan antagas vara erforderligt, om flottans utveckling mera hufvudsakligen kommer att afse det egentliga skärgårdsförsvaret, utgör närmare 2 miljoner kronor.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Vidare skall jag bedja få framhålla några förhållanden, hvarvid det förefallit mig, som om önskan att kunna för krigsfartygs byggande afse så stort anslag som möjligt, utan att hufvudtitelns slutsumma nå allt för mycket förökas, varit bestämmande för framställningar, hvarvid andra föremål för anslagen under denna hufvudtitel blifvit så tillbakasatta, att det måste med så mycket större anslag ett annat år ersättas. Chefen för Sjöförsvarsdepartementet yttrade i fjor, att det erfordrades en tillökning af 221,000 kronor i anslaget för flottans nybyggnad och underhåll, utan hvilken tillökning det vore svårt att hålla flottan i fullgodt skick. Den begärda förhöjningen nedsattes af Riksdagen till 112,000 kronor, att utgå för år 1876. I år anför Förvaltningen af sjöärendena, att enahanda förhållanden, som förra året påkallade nu ifrågasvarande anslagshöjande, ännu fortfara, och anmäler derjemte, att af anförd orsak en ökning af arbetskostnaden å varfven af omkring 30,000 kronor redan under innevarande år vore att emotse. Vid sådant förhållande synes regeringen hafva bort äska en förhöjning i anslaget till flottans underhåll och nybyggnad för nästkommande år af 250,000 kronor, men i dess ställe begär Kongl. Maj:t icke mer än 160,000 kronor. Jag förstår icke huru detta kan förenas med Herr Sjöministerns anförande för lidet år och den omsorg regeringen då ansåg nödigt egna kronans egendom.

För några år sedan, jag tror det var i statsverkspropositionen för år 1873, uppgjordes förslag, om huru mycket penningar som behöfdes till artillerimateriel för flottan och sjöfästningarne, hvilket behof anslogs till 8,590,000 kronor, hvaraf sedan dess beviljats, om jag rätt minnes, omkring 2,000,000 kronor. Följaktligen återstår ännu ett betydligt belopp af hvad som då ansågs nödvändigt och, ehuru sistlidne Riksdag ej beviljade mera än 500,000 kronor af då begärda 1,000,000 kronor, hade man kanske kunnat vänta, att, då 1875 års Stats-Utskott endast sade sig ej anse det oundgängligen nödigt, att anskaffningen bedrefves i föreslaget omfång, men behovet likväl kvarstår och sådan materiel ej kan anskaffas i hast, när den erfordras, för år 1877 begärts 1,000,000, för så vida ej, som Herr Sjöministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 10 Januari innevarande år yttrat, han ansett sig i betraktande af de stora anslagen, som behöfvas för fartygsma-

Om anslag till teriel“, icke böra begära mera än 500,000. Sådana besparingar måste byggande af dock genom högre anslag ett annat år motvägas.  
krigsfartyg.

(Forts.)

Vidare förekommer ett annat anslag under rubrik "Flottans öfningar“, hvarå i fjor begärdes en förhöjning af 25 procent, utgörande, tillsammans med begärda 25,000 kronor till exercis med minmateriel, cirka 182,000 kronor. Vid detta tillfälle ingick Sjöministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet i en jämförande öfversigt af huru mycket kostnaderna för de ändamål, hvarföre utgifterna skola med detta anslag bestridas, stigit sedan år 1864, då det senast förhöjdes, och utgjorde denna kostnadsförökning i procent från 26 ända till 96 procent för de olika utgiftsposterna.

Utskottet afstyrkte all förhöjning af samma utmärkta skäl som i år är afseende å anslagen till landtförsvaret, nemligen att, då personalen skall inom kort omorganiseras, bör man ej kosta på något mera för öfningar af den nu befintliga. En reservant begärde emellertid i fjor en förhöjning af cirka 82,000 kronor hvilket äfven blef Riksdagens beslut. Då emellertid personalens duglighet är ett oundgängligt vilkor för att omkostnaderna för försvaret skola kunna uppfylla sitt ändamål, och då det ej är fråga om att på en gång utbyta en befintlig personal mot en annan, utan först i mån af afgang; är det tydligen den personal, man har, som skall öfvas, och kvarstår således äfven detta anslagsbehof i år så till vida, som det ej blef afhjelpat i fjor, hvarföre man väl haft anledning förmoda, att anslaget förhöjande med 100,000 kronor begärts, i stället för att denna utgiftspost förekommer bland dem, som, ej särskildt omnämnda i statsrådsprotokollet, begäras uppförda till samma belopp som i senaste riksstat.

Ett sådant inflytande har önskan att så mycket som möjligt öka byggnadsanslaget haft på tillgodoseendet af öfriga här omnämnda viktiga behof under samma hufvudtitel. Detta är hufvudsakligen hvad jag för tillfället i sjelfva saken har att anföra.

Utskottets förslag sönderfaller i två delar; den ena afser anslaget belopp, den andra sjelfva formuleringen. Om man gör sig besvär att reflektera öfver anslagssumman 1,700,000 kronor, så måste det väcka en viss förvåning att Utskottet just beslutit sig för denna siffra; något annat skäl dertill torde icke finnas än det, att Utskottet äfven i fjor föreslog samma belopp till byggande af krigsfartyg. Då uppgafs likväl till Stats-Utskottet till hvilka ändamål, precis denna summa erfordrades, hvilket deremot ej nu är förhållandet.

Det är efter mitt förmenande önskvärdt, att, om Riksdagen lysyr den förhoppning, att Kongl. Maj:t behagade tillse det sjöförsvaret fortfarande måtte utvecklas i samma riktning som under de senaste åren, Riksdagen, inman ett förslag till landtförsvarets omorganisation med dertill erforderliga större kostnader blifvit antaget och börjat sättas i verket, för Sjöförsvarets förbättring beviljar så stora anslag, statsverkets tillstånd anses medgifva. Och det förefaller mig tydligt, att vi hafva råd till de uppföringar som nu begäras, då 1877 års budget, fastän deruti inbegripas jernvägsannuiteterna, är fullt betäckt med redan befintligt öfverskott från föregående år. En sak vill jag härvid bedja att få anmärka. Då Herr finansministern, enligt statsrådsprotokollet i bil. till sjunde hufvudtiteln, sammanslår alla hufvudtitlarne och föreslår Kongl.



Maj:t budgetens reglering, säger han, att budgetens slutsumma för år 1877 understiger den för 1876 med omkring 14,000 kronor. Man kan icke antaga, att han belastat protokollet med en dylik naken sifferuppgift, som hvem som helst genom en enkel addition kunnat sjelf komma till, om han icke haft något särskildt skäl derför. Det måste förvåna, att den, som, vid budgetens uppställning eljest, visat sig vilja så bestämdt skilja mellan löpande och icke löpande utgifter, och från riksstaten utesluta de senare, genom det enkla omnämmandet af ofvan nämnda tillfälliga förhållande mellan ett par slutsiffror, velat gifva sig sken af att påstå, det de löpande utgifterna för 1877 äro mindre än för 1876. För den, som icke bryr sig om att taga reda på verkliga förhållandet, utan endast ser, att anslagssumman för nästa år är mindre än för innevarande, ser det nemligen så ut.

*Om anslag till byggande af krigsfartyg.*  
(Forts.)

Går man igenom hufvudtitlarna, så finner man emellertid, att en del utgifter för 1876 voro af helt annan natur, nemligen hvad Herr Finansministern kallar kapitalutlägg. I fjor utbetalades 94,000 kronor mera än i år för öresundska tullen, och denna utgift, hvarigenom staten köpte sig en frihet, kan således icke kallas löpande. Anslaget till inköp af skogsmarker var i fjor 175,000 kronor större än i år. Af anslaget till saltpeteruppköp har naturligtvis hvad som de föregående åren varit för ändamålet öfverflödigt, blifvit statsverket besparadt. De medel, som anslagits till inlösen af fardagsåren å militieboställen, äro ju använda för förvärfvande åt staten af verklig egendom. Lån hafva lemnats för utdikningar och årensningar till belopp af 99,000 kronor för år 1876 mera än år 1877. Till inköp af frimurareordens hus i Stockholm, anvisades för år 1876 325,000 kronor. Dessa anslag uppgå till ett betydligt belopp; och afdrages derifrån hvad till utgifterna för jernvägstrafiken i år anvisas mera än i fjor, så befinner, att 1877 års löpande utgifter uppgå till en betydligt större summa än de samma för år 1876.

Oaktadt detta, anser jag, att staten har god råd att betala, hvad Kongl. Maj:t här begärt. Då emellertid, enligt mitt förmenande, endast fartygsmateriel för skärgårdsförsvaret bör anskaffas, och med afseende å hvad för sådant ändamål hittills ansetts vara tillräckligt, tror jag ej heller någon skada vore skedd, om anslaget blefve mindre.

I afseende på formuleringen af Utskottets förslag, att anslaget skulle beviljas "till byggande af sådana krigsfartyg, som kunde med denna anslagstillgång fullbordas", vill jag nämna, att jag anser ett sådant vilkor vara obehöfligt, och det torde blifva svårt för Departementschefen att bestämma till hvilka fartygs byggande penningarne skola användas, så att det ginge så jemt ihop. Jag tillåter mig derföre föreslå, att detta vilkor uteslutes, och att den formulering användes, som återfinnes i Kongl. Maj:ts proposition till 1874 års Riksdag, der det heter: "till byggande af krigsfartyg af hufvudsakligen samma slag, som de under senare åren anskaffade".

Jag har icke haft någon annan afsigt med denna framställning, än att gifva min åsigt i saken till känna; och jag har intet annat yrkande att framställa, än att den formulering för anslagets användande, jag nu föreslagit, måtte godkännas.

Herr Rundgren: Äfven om jag hade fått ordet vid en gynsam-

Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)

mare tid på dagen än den närvarande, skulle jag ansett mig förpligtad att fatta mig kort, då det synes mig, att hvad som kan sägas i frågan, redan är uttaladt. Sätter man värde på fack- och sakkunskap, har man rikligen haft tillfälle lyssna dertill; älskar man det poetiska elementet, så har det haft sina värtaliga representanter; de prosaiska och ekonomiska elementen hafva likaledes förekommit, och har man sinne för föredrag om hvarjehanda om saken och utom ämnet, så hafva de icke heller uteblifvit. Jag anser mig därför nu böra helt enkelt angifva min ställning till frågan. Dervid vill jag då först bekänna, att jag icke förundrar mig öfver Stats-Utskottet, att det icke tilltrött sig tillstyrka Riksdagen, att nu bifalla den plan, som af regeringen blifvit framlagd i fråga om ordnandet af vårt sjöförsvår. Ej heller kan det förvåna mig, att Utskottet, i fråga om den ekonomiska sidan, föreslagit en förminskning i anslagsbeloppet, ehuru jag, i likhet med nästföregående talare, erkänner, att man icke kan se något skäl, hvarför Utskottet stannat just vid den föreslagna summan 1,700,000 kronor. Men — och detta är anledningen hvarför jag begärt ordet — när Utskottet icke tilltrött sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts plan, hade man kunnat vänta, att det också hade haft den blygsamheten att icke begära Riksdagens stadfästelse af den grund, på hvilken Utskottet sjelft ställt sig. Enligt min uppfattning bör nemligen Riksdagen, som ju i alla händelser har den stora makten att bevilja eller afslå anslag, till en viss grad lemna regeringen fria händer i fråga om organisationen. Det är därför som jag, i likhet med åtskilliga föregående talare, icke kan godkänna det vilkor Stats-Utskottet föreslagit för anvisandet utaf detta belopp af 1,700,000 kronor, eller att Kongl. Maj:t skall använda nämnda summa just på det sätt, Riksdagen i enlighet med Utskottets förslag kan komma att bestämma, det vill säga till byggnad af endast sådana fartyg, som med denna anslagstillgång kunna fullgöras.

Jag anhåller därför att få till protokollet förklara, det jag önskar framgång till Friherre Skogmans mot punkten afgifna reservation, enligt hvilken det nyssnämnda anslaget, 1,700,000 kronor, skall för år 1877 beviljas "till krigsfartygs byggande", utan någon vidare inskränkning.

Herr W. Ljunggren: Jag ber om ursäkt, att jag, då tiden är så långt framskriden, upptager Kammarens tid. Men då diskussionen tyckes hafva antagit karakteren af öppen votering, ber jag att få tillkännagifva min ståndpunkt i frågan; och den innefattas helt enkelt deri, att jag instämmer med dem, som yrkat bifall till Stats-Utskottets förslag, detta hufvudsakligen på de skäl, som angifvas i följande del af motiveringen; "Innan Riksdagen fattar något bestämdt beslut, som kunde för en längre framtid nödvändiggöra ökade anslag under denna hufvudtitel, är det enligt Utskottets mening af nöden, att Riksdagen först erhåller kännedom om ej endast det fullständiga förslag till landförsvarets ordnande, som snart torde vara att förvänta, för att med ledning deraf kunna rätt bedöma, hvilken ställning sjöförsvaret må böra i vårt försvarsväsende intaga, än äfven den nu pågående utredningen i

afseende å landets förmåga att bära de ökade bördor, hvilka omkostnaderna för ett betryggande försvar må föranleda.“

Det är i enlighet med och på grund af detta uttalande, som jag yrkar bifall till punkten.

*Om anslag till  
byggande af  
krigsfartyg.  
(Forts.)*

Herr Lithner: Efter alla de yttranden vi här haft tillfälle att höra, inskränker jag mig till att yrka bifall till Friherre Skogmans reservation.

Som ännu åtskillige ledamöter anmält sig vilja afgifva yttranden angående det förevarande ärendet, blef, i anseende till den långt framskridna tiden, öfverläggningen nu afbruten, för att i stället fortsättas i det sammanträde, som, enligt utfärdadt anslag, komme att hållas denna eftermiddag kl. 7; och åtskildes Kammarens ledamöter kl.  $\frac{1}{4}$  4 e. m.

In fidem

*Gustaf Westdahl.*

---